

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS STRATÉGIAI PROGRAMJA

- - -

STRATÉGIAI PROGRAM

2006

**HAJDÚ-BIHAR MEGYEI
FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG KHT.**

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA ÉS STRATÉGIAI PROGRAMJA

- - -

STRATÉGIAI PROGRAM

Az adatgyűjtés lezárva: 2006. március 7.

KÉSZÜLT A HAJDÚ-BIHAR MEGYEI FEJLESZTÉSI ÜGYNÖKSÉG KHT.
MEGBÍZÁSÁBÓL.

A Stratégiai Programot készítette:
MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda

Az elkészítésében közreműködő szakértők:

A MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda részéről:
Gonda József, Kézy Béla, Róka László,

A Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség részéről:
*Békési Tibor, Fábián Anita, Galuska Krisztina, Kiss Melinda,
Kissné Szőcs Ildikó, Kovács Krisztina, Lövei Attila, Mező László,
Nagy Donát, Németh Ágnes, Papp Attila, Vámosi Róbert*

2006. március 20.

(AKTUALIZÁLVA: 2006. AUGUSZTUS 31.)

Ezúton köszönjük Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepció és stratégiai programja elkészítéséhez nyújtott segítségét a következő személyeknek:

Antal József (Debreceni Agrárcentrum Innovációs Kht.)
Ányos József (Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara)
Dr. Baranyi Béla (MTA Regionális Kutatások Központja)
Botos István Csaba (E-misszió Egyesület)
Borsos Lajos (Püspökladányi kistérség)
Czeglédy Gergő (Hajdú Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács)
Czibere Ibolya (Debreceni Egyetem)
Dr. Forgács Barna (Hajdú-Bihar Megyei Agrárkamara)
Csige Tamás (Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat)
Dr. Csoba Judit (Debreceni Egyetem, Politikatudományi és Szociológiai Tanszék)
Dr. Csorján Balázs (ITD Hungary Kht.)
Dancs László (MTA Regionális Kutatások Központja)
Fábián Márta (Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.)
Fülöp Mihály (Biharkeresztes Önkormányzata)
Gajdán Viktor (Hajdúböszörményi kistérség)
Galló Józsefné (Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat)
Gábor István (Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat)
Gyulai Attila (Hajdú-Bihar Megyei Agrárkamara)
Hij Zoltán (Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.)
Dr. Holló József (Magyar Közút Állami Közútkezelő Kht.)
Ilyés Miklós (Hajdúböszörményi kistérség)
Kathiné Juhász Ildikó (Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás)

Katona Ilona (Magyar Turizmus Rt. Észak-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság)
Károlyi Zoltán (Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás)
Kecskés Ferenc (Hajdú-Bihar Megyei Munkaügyi Központ)
Dr. Kiss András (Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara)
Kiss Péter (Hajdúnánás Önkormányzata)
Leitner Béla (Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat)
Lévai Ágnes (Berettyóújfalu kistérség)
Maczik Erika (Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht.)
Miklóssy Ferenc (Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara)
Nagy Dénes (Magyar Államkincstár)
Dr. Nagy Géza (Debreceni Egyetem Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar, Tájhasznosítási Tanszék)
Pajna Zoltán (Debrecen Megyei Jogú Város)
Péter János (Hajdúböszörményi kistérség)
Suták Miklós (Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat)
Süli-Zakar István (Debreceni Egyetem, Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék)
Tapolcai Zoltán (Hajdú-Bihar Megyei Munkaügyi Központ)
Tatár Csaba (TMB Hungary)
Vántus Viktor (Hajdú-Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány)
Dr. Vincze Ferenc (Hajdúszoboszló Város Önkormányzata)
Völgyiné Nadabán Márta (Észak-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség)

valamint

Álmosd, Ártánd, Bagamér, Bakonszeg, Balmazújváros, Báránd, Bedő, Berekböszörmény, Berettyóújfalu, Bihardancsháza, Biharkeresztes, Bihartorda, Bocskai kert, Bojt, Csökmő, Darvas, Debrecen, Derecske, Ebes, Egyek, Esztár, Folyás, Földes, Furta, Fülöp, Gáborján, Görbeháza, Hajdúbagos, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúhadház, Hajdúsámson, Hajdúszoboszló, Hajdúszóvát, Hencida, Hortobágy, Hosszúpályi, Kaba, Kismarja, Kokad, Komádi, Konyár, Körösszakál, Körösszegapáti, Létavértes, Magyarhomorog, Mezőpeterd, Mezősas, Mikepércs, Nádudvar, Nagyhegyes, Nagykereki, Nagyrábé, Nyírábrány, Nyírcsád, Nyíradony, Nyírmártonfalva, Pocsaj, Polgár, Pöspökladány, Sáp, Sáránd, Sárrétudvari, Szentpéterszeg, Szerep, Téglás, Tetétlen, Tiszacsege, Tiszagyulaháza, Told, Újírász, Újszentmargita, Újtikos, Vámospércs, Váncsod, Vekerd és Zsáka

települések önkormányzatának munkatársai.

TARTALOM

Tartalom	5
I. Vezetői Összefoglaló	6
II. Bevezetés	12
II.1. A munka háttere	12
II.2. A szakértői munka folyamata	12
III. A tervezés módszertana	14
III.1. A tervezést meghatározó általános alapelvek	14
III.2. A tervezés során alkalmazott módszerek	15
IV. Hajdú-Bihar megye területfejlesztési stratégiája	17
IV.1. Jövőkép	17
IV.2. Stratégiai alternatívák	17
IV.3. Misszió	18
IV.4. Stratégiai célok	18
IV.5. Fejlesztési prioritások	20
V. Fejlesztési prioritások és kapcsolatuk bemutatása	24
V.1. A fejlesztési prioritások részletes bemutatása	24
A. prioritás: Tudásbázis fejlesztése	24
B. prioritás: Idegenforgalmi versenyképesség növelése	30
C. prioritás: Vállalkozási környezet fejlesztése	36
D. prioritás: Agro-business ágazat erősítése	42
E. prioritás: Területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése	47
V.2. Horizontális témák	54
V.3. Prioritások közötti szinergikus kapcsolatok bemutatása	54
VI. Megvalósítási mechanizmus	56
VI.1. Fejlesztések megyei szintű koordinációja	56
VI.2. Finanszírozási források	57
VI.3. Monitoring rendszer	58
VII. Mellékletek:	59
1. melléklet: A Stratégiai Alkotó Team munkájába bevont szakértők:	59
2. melléklet: A Projekt Tanácsadó Testület munkájába bevont szakértők:	59
3. melléklet: Az Észak-alföldi régió településeinek tervezési területi térkategória-besorolása	60
4. melléklet: Az Észak-Alföldi Régió Stratégiája (2007-2013)	63
5. melléklet: Az Észak-Alföldi Régió Önálló Operatív Programjának célrendszere	64
6. melléklet: Az Észak-Alföldi Régió Önálló Operatív Programjának Prioritásai és intézkedései (2007-2013)	65
7. melléklet: Az operatív programok struktúrája	66

I. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A szakértői munka háttere, folyamata

Hajdú-Bihar megye **területfejlesztési koncepciója és stratégiai programja** a megye következő Európai Uniói költségvetési periódusra való felkészülésének fontos tervdokumentumai, amelyekben megfogalmazásra kerültek **a megye hosszú távú fejlődésének stratégiai irányai és a fejlesztés célrendszere**.

A tervezési feladatokat a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség megbízásából a MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda végezte, együttműködve az Ügynökség által létrehozott két, független szakértői testülettel, a Stratégia Alkotó Teammel (SAT), és Projekt Tanácsadó Testülettel (PTT).

A stratégiai dokumentumok kidolgozásának első szakaszát egy átfogó **helyzetfeltárás** készítése jelentette, amely a megye jelenlegi helyzetét, problémáit, adottságait és lehetséges kitérési pontjait elemezte. A helyzetfeltárás statisztikai adatok, a megyében elérhető fejlesztési dokumentumok, fókuszcsoporthoz tartozó interjúk és a megye fejlesztésében meghatározó szervezetek szakértőivel történt egyeztetések alapján készült el. A helyzetfeltárás következtetéseinek alapján, a **Stratégia Alkotó Teammel együttműködve** került sor a **területfejlesztési koncepció stratégiai irányvonalainak kialakítására**. A stratégiai célok meghatározása során a szakértők törekedtek arra, hogy Hajdú-Bihar megye célkitűzései **illeszkedjenek az azonos időszakra készülő országos ágazati és regionális tervekhez**, valamint **képviseljék a megye kistérségeinek fejlesztési elképzeléseit**. Mindez szükséges ahhoz, hogy a fejlesztési elképzelések megvalósítása Európai Uniói forrásokból is támogatható legyen.

A stratégia meghatározását követően elkészült területfejlesztési koncepciót a **Projekt Tanácsadó Testület véleményezte** és hagyta jóvá. A stratégiai program a koncepcióban kijelölt célkitűzések és fejlesztési stratégia alapján ismerteti a fejlesztés prioritásait, valamint a prioritások keretében végrehajtandó alprogramokat.

A **helyzetfeltárás**, a **területfejlesztési koncepció**, és a **stratégiai program** egymással szervesen **összefüggnek**, egymásra épülnek, de minden egyes dokumentum oly módon került kidolgozásra, hogy **önállóan is értelmezhető** legyen.

A helyzetfeltárás legfontosabb megállapításai

A tervdokumentumok elkészítését megalapozó helyzetfeltárás keretében felszínre kerültek azok belső és külső tényezői, tendenciái, amelyek hatással vannak a megye fejlődésére. A legfontosabb megállapítások a következők:

- **Erőteljes centrum és periféria viszony**

Az egyes települések között jelentős fejlettségbeli különbségek tapasztalhatók. Debrecen a megye gazdasági, oktatási, társadalmi, kulturális központja, de a megye többi területénél dinamikusabban fejlődnek a megye északi részén elhelyezkedő Hajdúvárosok is. Ennek egyik oka a gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése által indukált gazdasági fejlődés. Gazdasági-társadalmi szempontból leginkább periférikus helyzetben a megye déli és Romániával határos területén található települések vannak. A centrum és a periféria közötti különbségek mérséklése és a belső kohézió erősítése fontos tényezői a megye hosszú távú fejlődésének.

- **A mezőgazdaság szerepe országos átlag feletti**

A megyében megtermelt bruttó hazai termék (GDP) belül az országos átlagot

meghaladó a mezőgazdaság teljesítménye. A magas arány magyarázatául a megye kedvező termőterületei és a folyamatosan válságokkal sújtott, de még mindig jelentős feldolgozóipari háttér szolgál. A nemzetközi tendenciák alapján az ágazat foglalkoztatásban betöltött szerepe folyamatosan csökkent az elmúlt időszakban. Ennek a folyamatnak szabhat gátat a mezőgazdasági termelésen belül a nem élelmiszer jellegű alapanyagok előállítására irányuló növekvő igény, amely elsősorban a kőolajszármazékok kiváltására alkalmas termékeket érinti.

- **Nemzetközi jelentőségű turisztikai vonzerők**

A megyében jelentős hagyományai vannak az idegenforgalomnak, azon belül is a gyógy- és termál turizmusnak. Kiemelkedő, nemzetközileg is jelentős turisztikai vonzerőt Debrecen, Hajdúszoboszló és a Hortobágy képvisel. Az idegenforgalom terén az infrastruktúra fejlesztése, valamint a komplex turisztikai programcsomagok, tematikus útvonalak kialakítása jelentkezik fejlesztési igényként.

- **Kiemelkedő oktatási-, tudományos bázis**

Hajdú-Bihar megye oktatási hálózata kiterjedt, az oktatás színvonala jónak tekinthető, bár az oktatási infrastruktúra több településen fejlesztést igényel. A megye oktatási hálózatából kiemelkedik a Debreceni Egyetem, amely sokoldalú oktatási és tudományos tevékenységével a Tiszántúl tudásbázisának központja. Az egyetem sokoldalú tevékenységei révén alkalmas arra, hogy meghatározó szerepet töltsön be a megye innovációs tevékenységeiben.

- **Jelentős termálvíz bázis**

A megye településeinek többsége rendelkezik termálvízbázissal, amelynek hasznosítása jelenleg elsősorban a gyógy- és termálfürdőkben történik. A termálvízbázis azonban a balneológiai hasznosításon túl további lehetőségeket hordoz magában. Ilyen területek a kifejezetten gyógyászati szolgáltatásokban való alkalmazás, az energetikai hasznosítás (elektromos áram termelés, fűtés és melegvíz ellátás biztosítása), valamint a mezőgazdasági termelésben, üvegházhasználatban történő hasznosítás.

- **Külső elérhetőség javulása, kedvező logisztikai potenciál**

A megye fejlődésére kedvező hatással van a megközelíthetőség folyamatos javítása. A megyét érintő M3-as gyorsforgalmi út, a befejezés előtt álló M35 gyorsforgalmi út valamint a tervezett M4 gyorsforgalmi út megvalósítása, és a 100-as vasúti fővonal fejlesztése további kedvező hatást gyakorolhat a megye fejlődésére. A kelet-nyugati és észak-déli közlekedés csomópontjává váláshoz azonban szükséges lenne az M47-es gyorsforgalmi út megépítésére, valamint a Debreceni repülőtér további fejlesztésére. A fejlesztések hatására a megye közlekedési feltételei kedvező lehetőséget teremtenek a logisztikai szolgáltatások számára.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési stratégiájának összefoglalása

A megyében jelentkező fejlesztési igények és a szakértői egyeztetések alapján meghatározásra került az a **jövőkép**, amelynek elérése érdekében a megye a következő időszakban cselekszik. A jövőkép központi eleme a **magas szintű életminőség biztosítása** a megye lakossága számára, amelynek **alappját az erős, nemzetközileg is versenyképes gazdaság** tudja megteremteni.

A fejlesztéseknek több lehetséges **stratégiai alternatívája** is létezik. Arra van szükség, hogy a megye hagyományos iparágaira és a korábbi tapasztalatokra építve, a mezőgazdasági termelési tapasztalatokat, a turisztikai vonzerőt valamint a termásvízkinccset összekapcsolva, a kiemelkedő oktatási és tudományos tapasztalatokat kihasználva olyan innovatív tevékenységek alakuljanak ki, amelyek képesek a gazdaságot dinamizálni, megfelelő mennyiségű és minőségű munkahelyet teremteni. A lehetséges fejlesztési alternatívák elemzése alapján az „**Innovatív, tudásvezérelt fejlődés**” alternatíva bizonyul a legalkalmasabbnak a jövőképben foglaltak elérésére.

A megye helyzetének, adottságainak és jövőképének ismeretében meghatározásra kerültek a megye fejlesztését megalapozó misszió, stratégiai célok valamint a fejlesztési prioritások. A fejlesztések alapcélját jelentő **misszió egyértelműen jelzi**, hogy a legfontosabb feladat a megye **sajátos előnyeire építő, tudásalapú, fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés** megteremtése, illetve a **területi esélyegyenlőség** biztosítása.

A területfejlesztési stratégia sajátossága, hogy a hosszú távú fejlődés megvalósítását új, versenyképes gazdasági ágazatokra alapozza, ezek a **környezetipar** és az **egészségipar**.

Az **egészségipar** kifejezés alatt értünk minden az egészséggel és az egészség megőrzéssel kapcsolatos szolgáltatást és terméket. Az idegenforgalom területéről ide tartoznak az **egészségturisztikai szolgáltatások**, és a hozzájuk kapcsolódó **gyógyászati, wellness, fitness** és egyéb hasonló tevékenységek. A mezőgazdaság és élelmiszer termelés terén a **biotermékek** előállítása, valamint a **funkcionális élelmiszer-alapanyag termelés** szolgálja az egészségipar fejlődését. Az ipari termelés területén fontos kiemelni a **gyógyszeripart**, a **vegyipart**, de ide kapcsolódik az **egészségmegőrzésre alkalmas könnyűipari termékek gyártása** is. Az egészségipar tehát, több ágazathoz és fejlesztési területhez is kapcsolódik, és a fejlődését megalapozó tényezők jelentős része már jelenleg is rendelkezésre áll Hajdú-Bihar megyében.

A **környezetipar** és a hozzá kapcsolódó tevékenységek, valamint az ágazat fejlesztési és kutatási bázisa a gazdaság rendkívül széles spektrumát ölelik fel. Többek között a **környezetvédelem**, a **kommunális közszolgáltatások**, az **energetika**, a **vegyipar**, a **biotechnológia**, a **gépipar**, és a **mezőgazdaság** bizonyos területei alkotják az ágazatot. Tehát akárcsak az egészségipar, a környezetipar is több ágazathoz kapcsolódik, amelyeknek alapjai szintén megtalálhatóak Hajdú-Bihar megye gazdaságában.

A két ágazat alapjai tehát megtalálhatók a megye gazdaságának különböző területein, de valódi jelentőségüknek megfelelő szerepüket csak az egyes területek közötti **komplex, összehangolt és tudásvezérelt fejlesztések** révén tölthetik be, ily módon válhatnak **Hajdú-Bihar megye meghatározó, nemzetközi jelentőségű erősségeivé**.

Mindezek alapján a következő két stratégiai cél került megfogalmazásra:

- **A gazdasági versenyképesség erősítése**
- **Az életminőség javítása**

A jövőkép a tudásalapú fejlődésre és a megyei adottságokra épülő **versenyképes gazdaságot**, mint a lakosság magas életminőségének alapját határozza meg. A megfelelő életminőség feltételei sokrétűek, de az egyik legfontosabb tényező, hogy a gazdaság megfelelő minőségű és mennyiségű munkahelyet biztosítson a megye lakosságának. A **magas szintű életminőséghez** szükséges tényezők közé tartoznak még a magas színvonalú lakossági szolgáltatások, az oktatási háttér, szociális és egészségügyi szolgáltatások, kulturális és szórakozási, és közlekedési lehetőségek is.

A fenti két cél elérését szolgáló stratégiai tehát alkalmas arra, hogy dinamizálja a megye gazdasági-társadalmi fejlődését. Ennek megfelelően kerültek meghatározásra a fejlesztés 5 prioritása /A-E jelöléssel/, valamint a hozzájuk kapcsolódó alprogramok.

Hajdú-Bihar megye fejlesztési prioritásai

A. Prioritás: Tudásbázis fejlesztése

A prioritás a gazdasági-társadalmi fejlődés mozgatórugóját jelentő tudásbázis erősítését célozza. A prioritás keretében preferált szerepet játszik az alap- és alkalmazott kutatás valamint a gazdaság – azon belül is a környezet- és az egészségipar területén érintett vállalkozások – együttműködésének ösztönzése, annak érdekében, hogy az innovatív, újszerű megoldások gazdasági hasznosításából származó versenyelőny Hajdú-Bihar megyében realizálódjon. Az oktatási és kutatás-fejlesztési infrastruktúra fejlesztése és piaci igényeknek megfelelő végzettséggel és képzettséggel rendelkező munkaerő kínálat – mint a tudásvezérelt fejlődés megalapozásának pillérei - megteremtése szintén a kiemelt fejlesztési területek közé tartoznak.

B. Prioritás: Idegenforgalmi versenyképesség növelése

Az idegenforgalom hagyományosan kiemelkedő szerepet tölt be a megye gazdaságában. A prioritás magában foglalja a vonzerők és a turisztikai infrastruktúra fejlesztését, valamint az érintettek együttműködésén alapuló komplex turisztikai programcsomagok kialakítását, a marketing tevékenység ösztönzését. Mindezek kiemelten szükségesek ahhoz, hogy kihasználásra kerüljenek a prioritás kapcsán preferált – az egészségipar részét képező – gyógy- és egészségturizmusban, valamint a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokban rejlő lehetőségek. A gyógy és egészségturizmus terén a rehabilitációs és prevenciós tevékenységek ösztönzése, fejlesztése a legjelentősebb feladat. A prioritás a környezetiparhoz kapcsolódóan kiemelten kezeli a természeti értékek turisztikai hasznosításnak környezettudatos megvalósítását is.

A versenyképesség növelése leghatékonyabban a megye és a környező térségek – megkülönböztetett figyelmet szentelve a romániai Bihor megyére – idegenforgalmában érintett szervezeteinek összehangolt együttműködése eredményeként valósulhat meg. Az együttműködés ösztönzése szintén a prioritás része.

C. Prioritás: Vállalkozási környezet fejlesztése

A fejlett vállalkozási környezet a versenyképes gazdaság megteremtésének egyik alapvető tényezője. A prioritás célja az, hogy fejlődjön az üzleti infrastruktúrák szolgáltatásának minősége, új üzleti infrastruktúrák kerüljenek kialakításra, valamint a vállalkozási környezet egyéb – a megye által befolyásolható tényezői – fejlesztése révén Hajdú-Bihar megye vonzó működési feltételeket teremtsen mind a nagyberuházók, mind a kis- és középvállalkozások számára. A vállalkozási környezet fejlesztésén belül kiemelt preferált fejlesztés a hozzáadott érték növelésének ösztönzése, amely főként a környezet- és egészségiparban érdekelt vállalkozások, kutatás-fejlesztési tevékenységekbe való bekapcsolódásának, célzott együttműködésének elősegítését jelenti.

D. Prioritás: Agro-business ágazat erősítése

A prioritás célja a szociális jellegű mezőgazdaság és a piaci alapon működő agrár-vállalkozások megkülönböztetése, ez utóbbiak koncentrált fejlesztése. A prioritás kiemelten kezeli a környezet- és egészségiparhoz kapcsolódó termelés ösztönzését, a termékek hozzáadott értéknek növelését. Mindez magában foglalja a hagyományos élelmiszertermelésről a funkcionális alapanyag termelésre való átállás ösztönzését éppúgy, mint az egészséges táplálkozáshoz szükséges – valamint az idegenforgalomban is vonzerőt jelentő – bio élelmiszerek előállítását és az alternatív energiatermelés

igényeinek kielégítését. A fejlesztések akárcsak a többi gazdasági ágazatban, az agrobusiness területén is az érdekeltek együttműködése révén valósítható meg leghatékonyabban, tipikusan ilyen területek a marketing és minőségbiztosítás.

E. Prioritás: Területi felzárkózás és a megye belső kohéziójának erősítése

A fejlett, versenyképes gazdaság képes javítani az életminőséget, azonban e mellett számos más tényező is befolyásolja a lakosság életszínvonalát. A prioritás célja a lakóhelyi kötődés erősítése az életszínvonal emelkedésének elősegítésével. Ennek kiemelt elemei a települések komplex – infrastrukturális, szolgáltatási, közösség funkciókat érintő – fejlesztése, a szociális ellátás fejlesztése, a szociális mezőgazdaság célirányos alkalmazása, valamint több települést is érintő infrastruktúra és közösségi szolgáltatások fejlesztései. A környezet- és egészségiparhoz kapcsolódóan preferált fejlesztési terület a környezetvédelmi infrastruktúrák és szolgáltatások fejlesztése, illetve a megújuló és zöld energiák hasznosítása a települések közintézményeiben, valamint a lakosság körében.

A kijelölt öt fejlesztési prioritás nem érvényesülhetnek azonos módon a megye teljes területén. Figyelembe kell venni, hogy az egyes **térségek** eltérő adottságokkal rendelkeznek, amely alapján a prioritások eltérő súllyal, illetve a prioritásokon belül különböző intézkedések valósítandók meg az egyes területeken.

A fejlesztési prioritások megvalósulásának fontos külső feltétele, a megye közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, a külső megközelíthetőség javítása. Az M3, M35, M4, M47 gyorsforgalmi utak, és a 100-as vasúti fővonal fejlesztéseinek késése a stratégia céljainak elérését is jelentősen lelassíthatja, vagy teljesen lehetetlenné teheti. Azonban ennek az ellenkezője is igaz, vagyis a közlekedési lehetőségek tervezettnél gyorsabb ütemű fejlesztése pozitívan hat a célok elérésre.

Az elkészült **tervdokumentumok alkalmasak** arra, hogy **a megye** megfelelő módon **érvényesíthesse érdekeit** a tervezési folyamatokban, befolyásolja az országos, ágazati és regionális tervek jelenleg formálódó tartalmát.

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Vízió:	A tudásvezérelt fejlődésére, és Hajdú-Bihar megyei tradíciókra épülő versenyképes gazdaság – kiemelten a környezet- és egészségipar – biztosítja a lakosság magas szintű életminőségét				
Misszió:	A megye elhelyezkedésére, természeti kincseire, valamint Debrecen oktatási és tudományos szerepére építve tudásalapú, fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés megteremtése a területi esélyegyenlőség biztosítására törekedve				
Stratégiai célok:	I. A gazdasági versenyképesség erősítése			II. Az életminőség javítása	
Prioritások:	A. Tudásbázis fejlesztése	B. Idegenforgalmi versenyképesség növelése	C. Vállalkozási környezet fejlesztése	D. Agro-business ágazat erősítése	E. Területi felzárkózás és a megye belső kohéziójának erősítése
A környezet iparhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek:	Szakképzett munkaerő és kutatási bázis biztosítása a környezetipar számára; Környezetiparhoz kapcsolódó technológiai kutatások ösztönzése	Környezetbarát technológiákat előnyben részesítő idegenforgalmi fejlesztések, balneológia hasznosítású termásvíz újrahasonosítási, visszasajtolási feltételeinek megteremtése Környezetvédelmi területek ökoturisztikai hasznosításának ösztönzése	A környezetiparban érdekelt vállalkozások együttműködési háttérének megteremtése, együttműködésének ösztönzése A vállalkozások kutatás-fejlesztési tevékenységekre való bekapcsolódásának ösztönzése	Megújuló energiaforrások termelése, környezetbarát technológiák kialakítása, fejlesztése és alkalmazása a termelésben, a melléktermékek környezettudatos kezelése és, újrahasonosítása	Környezettudatos települési fejlesztések, környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése, szelektív hulladékgazdálkodás megteremtése, alternatív energiaforrások használata
Az egészségiparhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek:	Szakképzett munkaerő és kutatási bázis biztosítása az egészségipar számára; Egészségiparhoz kapcsolódó kutatások ösztönzése	Egészségturisztikai és a hozzá kapcsolódó prevenció és rehabilitációs gyógyászati tevékenységek, wellness, fitness, stb. szolgáltatások fejlesztése	Az egészségiparban érdekelt vállalkozások együttműködési háttérének megteremtése, együttműködésének ösztönzése	Az egészségipar számára termékeket előállító, elsősorban biotermelés és funkcionális élelmiszer-alapanyag termelés kiemelt ösztönzése	
Alprogramok:	<ol style="list-style-type: none"> Szakképzés és felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő fejlesztése Közoktatás fejlesztése Kutatási infrastruktúra fejlesztése Kutatói humán erőforrás biztosítása a Debreceni Egyetem bevonásával Kutatóintézmények és vállalkozások együttműködésének ösztönzése 	<ol style="list-style-type: none"> Turisztikai vonzerők fejlesztése Turisztikai infrastruktúra fejlesztése Komplex programcsomagok kialakítása Turisztikai-marketing tevékenység fejlesztése Együttműködések ösztönzése az idegenforgalomban 	<ol style="list-style-type: none"> Vállalkozói együttműködések ösztönzése Kkv-k támogató háttérének fejlesztése Logisztikai háttér fejlesztése Aktív befektetés-ösztönzési és marketing programok megvalósítása A megye határain átnyúló innovációs tengelyek komplex fejlesztése Termékek és szolgáltatások hozzáadott értékének növelésének ösztönzése 	<ol style="list-style-type: none"> Új, versenyképes termelési technikák alkalmazásának elősegítése Hozzáadott érték növelése Alternatív energiatermelés igényeinek kielégítése Újszerű mezőgazdasági együttműködések ösztönzése Agrár-marketing tevékenység fejlesztése 	<ol style="list-style-type: none"> Komplex településfejlesztés Szociális ellátó-hálózat fejlesztése Szociális mezőgazdaság célirányos alkalmazása Közösségi szolgáltatások fejlesztése Alternatív energiaforrások települési szintű hasznosítása Térségi kapcsolatok fejlesztése Vidékfejlesztési programok a hátrányos helyzetű térségekben
Horizontális szempont:	Területi elvek érvényesítése az Észak-Alföldi Régió térkategóriái alapján				

II. BEVEZETÉS

II.1. A MUNKA HÁTTERE

Hajdú-Bihar megye stratégiai programja annak a programozási folyamatnak az eredménye, melynek során kidolgozásra kerültek a megye fejlesztésének alapjául szolgáló alábbi dokumentumok: a területfejlesztési koncepció, és a stratégiai program. A programozással kapcsolatos szakmai feladatokat a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség megbízásából a MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda végezte, szorosan együttműködve a Fejlesztési Ügynökséggel, valamint a megye területfejlesztésében meghatározó szervezetek szakértőivel.

A megyei koncepció és a stratégiai program **a következő Európai Unió költségvetési periódusra** való hatékony felkészülés **fontos dokumentumai**, amelyek révén biztosítható, hogy a Hajdú-Bihar megyei **fejlesztési elképzelések hangsúlyos szerepet kapjanak mind a regionális, mind pedig az ágazati programokban**. A stratégiai program elkészítésének **célja** tehát Hajdú-Bihar megye felkészítése az EU és Magyarország 2007-2013 közötti programozási időszakára és a hosszú távú fejlődéshez szükséges stratégiai irányvonalak és célrendszer kialakítása.

A Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség a tervezési folyamat során nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az elkészülő anyagok szakmai minősége és relevanciája biztosított legyen, ezért létre hozott egy **Stratégia Alkotó Teamet (SAT)**, és egy **Projekt Tanácsadó Testületet (PTT)**. Mindkét **független szakértői testület tagjai** Hajdú-Bihar megye területfejlesztésében érintett szakemberek közül lettek felkérve. Olyan szakmai csoportok felállítása volt a cél, amelynek tagjai felkészültségük, tapasztalatuk és szakmai jártasságuk alapján, a megye hosszú távú érdekeit figyelembe véve tudták segíteni a tervezést. (A tagok listája a mellékletben található.)

A **Stratégia Alkotó Team** tagjai aktívan részt vettek Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciójának és stratégia programjának tervezési folyamatában. A SAT tagjai a **helyzetfeltárás során véleményükkel** felvetéseikkel orientálták a szakértőket annak érdekében, hogy a helyzetfeltárás valós viszonyokat tükrözzön, amelyre Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepcióját alapozni lehet. A helyzetfeltárás elkészítését követően a SAT tagjai elemezték az elkészült anyagot, valamint részt vettek Hajdú-Bihar megye **területfejlesztési célrendszerének és a stratégia főbb irányvonalainak kialakításában**.

A **Projekt Tanácsadó Testülettel** a tervezési folyamat legfontosabb szakaszainak (helyzetfeltárás, koncepció, stratégiai program) lezárását megelőzően folyt **konzultáció**, majd a tagok véleményére, észrevételeire alapozva történt meg a dokumentumok véglegesítése.

II.2. A SZAKÉRTŐI MUNKA FOLYAMATA

A területfejlesztési koncepció és a stratégiai program kidolgozását megelőzte egy átfogó kutatásra épülő **helyzetfeltárás**, melynek során a szakértők a megye jelenlegi helyzetét, problémáit, adottságait és lehetséges kitörési pontjait vizsgálták. A helyzetfeltárás elkészítése statisztikai adatok, a megyében elérhető fejlesztési dokumentumok elemzése, szakértőkkel történt egyeztetések és fókuszcsoportos interjúk alapján történt. Az elkészült helyzetfeltárás alkalmas volt arra, hogy a benne foglalt információk alapján meghatározhatóak legyenek azok a következtetések, amelyek megalapozták a területfejlesztési koncepció összeállítását. A megye **területfejlesztési koncepciója** keretében, a Stratégia Alkotó Team tagjainak közreműködésével meghatározásra került a fejlesztés komplex célrendszere, illetőleg a célrendszer elérése érdekében megvalósítani javasolt stratégia. A **stratégiai program** a területfejlesztési koncepcióban kijelölt célkitűzések és a javasolt fejlesztési stratégia alapján ismerteti a Projekt Tanácsadó Testület

által jóváhagyott fejlesztési prioritásokat, meghatározza a prioritások keretében végrehajtandó alprogramokat.

A stratégiai program szerkezetének kialakításakor – csakúgy, mint a tervezés korábbi fázisaiban is – kettős elvárás-rendszernek kellett megfelelnünk: egyrészt arra törekedtünk, hogy a program logikáját, felépítését és tartalmát tekintve összhangban legyen az EU regionális politikája keretében meghatározott – a programozási dokumentumokra vonatkozó – szabályozásokkal és szakmai ajánlásokkal, másrészt arra, hogy a program feleljen meg a 18/1998. (VI. 25.), a területfejlesztési koncepciók, programok és a területrendezési tervek tartalmi követelményeiről szóló KTM rendelet vonatkozó előírásainak is.

A helyzetfeltárás, a területfejlesztési koncepció, és a stratégiai program egymással szervesen összefüggnek, egymásra épülnek, de minden egyes dokumentum oly módon kerül kidolgozásra, hogy önállóan is értelmezhető és érthető legyen. Ez jelenik meg az egyes dokumentumok felépítésében is. A stratégiai program az alábbi lényegi elemeket tartalmazza:

- **A stratégia összefoglalása**

Noha a stratégiai program már részleteiben mutatja be az egyes fejlesztési prioritásokat, valamint a prioritásokhoz kapcsolódó konkrét alprogramok megvalósításának keret- és feltételrendszerét, fontosnak tartottuk, hogy csak a stratégiai program birtokában is megérthető legyen a beavatkozás logikája, kontextusa. A stratégia összefoglalása tehát bemutatja a megyei jövőképét, misszióját valamint a kijelölt stratégiai célokat, és röviden ismerteti a kijelölt prioritásokat.

- **A prioritások bemutatása**

Ez a fejezet egységes szerkezetben mutatja be a javasolt fejlesztési prioritásokat. Minden egyes prioritáshoz kapcsolódóan indokolja az adott prioritás kiválasztását a meglévő szükségletek, problémák bemutatásán keresztül. Ezt követően az EU-s, a hazai és a regionális fejlesztéspolitikai keretrendszerek, azaz az országos, regionális, tervezési dokumentumokhoz való kapcsolódás bemutatása következik. A prioritáshoz kapcsolódó alprogramok csak röviden kerülnek bemutatásra – mivel ez az elkészülő regionális és ágazati operatív programok figyelembe vételével a későbbiekben készítendő megyei operatív program feladata. Az egyes prioritások bemutatása a megvalósítás szereplőinek a felsorolásával zárul.

- **Megvalósítási mechanizmus**

Ez a fejezet foglalja össze a stratégiai program megvalósítási mechanizmusát, ideértve a megvalósításért felelős szervezetek körének meghatározását, a különböző szervezetek legfontosabb feladatainak definiálását, valamint az információáramlás rendszerének meghatározását.

*A tervezési folyamat teljessé tételéhez szükség van egy – az országos, regionális és ágazati operatív programokhoz illeszkedő – megyei fejlesztési **operatív program** kidolgozására. Az operatív program szorosan kapcsolódik a stratégiai programhoz, de annak keretében már olyan részletességgel kerülnek kidolgozásra az egyes intézkedések, amely gyakorlatilag megalapozza a megvalósítást.*

III. A TERVEZÉS MÓDSZERTANA

III.1. A TERVEZÉST MEGHATÁROZÓ ÁLTALÁNOS ALAPELVEK

A stratégiai program kidolgozása során – akárcsak a területfejlesztési koncepció esetében – építettünk az európai uniós és a hazai regionális politikában széles körben elfogadott általános alapelvekre. Ezen alapelvek szem előtt tartása a programozás további szakaszaiban, valamint a program megvalósítása során elengedhetetlen. Ezek az alapelvek az alábbiak:

Partnerség

A partnerség elve a programozás és a programmegvalósítás során egyaránt az érintett szereplők együttműködését feltételezi mind vertikálisan (a tagállamok esetében az Európai Bizottság, a központi, regionális és megyei hatóságok, a kistérségi társulások, az önkormányzatok, köztestületek stb.), mind pedig horizontálisan (piaci és intézményi szereplők).

Addicionalitás

Az addicionalitás kifejezetten a Strukturális Alapok működését meghatározó alapelv, mely azt mondja ki, hogy a tagállamok a meghatározott célú európai uniós strukturális támogatásokat pótlólagos (addicionális) forrásként kezelik a saját forrásaik mellett, azok azonban nem helyettesíthetik a tagállam azonos célból eszközölt kiadásait.

Programozás

A programozás mint alapelv azt fejezi ki, hogy a Strukturális Alapokból támogatás nem egyedi projektekhez, hanem integrált, több évre szóló fejlesztési programokhoz biztosítható.

Koncentráció

A koncentráció elve szerint a támogatási források a lehető leghatékonyabban kerüljenek felhasználásra; ennek érdekében azokat viszonylag kis számú, stratégiai jelentőségű célkitűzés megvalósítására kell összpontosítani.

Szubszidiaritás

A területfejlesztési értelemben vett szubszidiaritás elve a tervezés viszonylatában azt jelenti, hogy a tervdokumentumok elkészítése, valamint a programok megvalósítása lehetőleg azon a szinten történjen, amelyet érint.

Decentralizáció

Ezen alapelv értelmében folyamatosan törekedni kell a területfejlesztési döntések központi meghozatalának elkerülésére, amely folyamatnak együtt kell járnia a pénzügyi források tervezéséhez és felhasználásához kapcsolódó felelősség- és jogkör decentralizációval is. A területi döntéshozók eszközrendszerének ilyenformán történő megerősítése feltételezi a szubszidiaritás alapelveinek meglétét az adott viszonyrendszerben.

Nyilvánosság

A nyilvánosság elvének alkalmazása azt célozza, hogy minél nagyobb mértékű legyen a helyi erőforrások bevonása és a társadalmi támogatottság. Ezen alapelv szerint a tervezés és a programmegvalósítás során egyaránt biztosítani kell az átláthatóságot: csakis ezen keresztül érhető el, hogy a helyi társadalom azonosuljon a megfogalmazott célokkal és törekvésekkel.

III.2. A TERVEZÉS SORÁN ALKALMAZOTT MÓDSZEREK

Figyelembe véve, hogy a fejlesztési dokumentumok időskija 7-15 év, elengedhetetlen volt Hajdú-Bihar megye jövőbeni fejlődését **meghatározó tényezők alapos feltárása**, az adottságokra és a gazdasági-társadalmi összefüggésekre rámutató helyzetelemzés elkészítése. A 2006. február 1-én elkészült helyzetfeltárás és az ebből levonható következtetések megalapozásához a következő módszereket kerültek alkalmazásra:

• Reális időtáv meghatározása

A fejlesztési tervek az általánosan elfogadott tervezési gyakorlatnak megfelelő 2013/15-ig terjedő időszakra vonatkoznak. Ez az időtáv igazodik az Európai Unió 2007-2013-as programozási és költségvetési ciklusához. Ennek megfelelően a program missziója középtávon, 2015-ig biztosítja a jövőképpen kijelöltek elérését, míg a prioritások keretében meghatározott intézkedések a programozási időszak releváns fejlesztési keretei közé ékelődnek be.

• Tervelemzések, dokumentumelemzések

A hatályos országos, regionális, megyei és kistérségi koncepciók, tervek elemzéséből a Hajdú-Bihar megyére vonatkozó tervelemeket emeltük ki, megvizsgáltuk ezek kapcsolódásait, koherenciáját. Ilyeneknek tekintettük az alábbi hatályos, vagy a tervezési sajátosságok miatt egyeztetés alatt álló, munkaanyag szintű állapotban lévő dokumentumokat:

- Országos szinten:
  - Új Magyarország Fejlesztési Terv, Foglalkoztatás és növekedés 2007-2013 /második olvasat/
  - Országos Területfejlesztési Koncepció
  - Országos Területrendezési Terv
- Regionális szinten:
  - Az Észak-alföldi Régió Fejlesztési Koncepciója, Stratégiai programja 2007-2013
  - Az Észak-alföldi Régió Önálló Operatív Programja (verzió: 2.3. javított)
- Megyei szinten:
  - Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciója és programja (2004-2006)
  - Hajdú-Bihar megye turisztikai fejlesztési koncepciója és programja
- Kistérségi szinten:
  - A Balmazújvárosi, Berettyóújfalui, Debreceni, Derecske-Létavértesi, Hajdúböszörményi, Hajdúhadházi, Hajdúszoboszlói, Polgári, és a Püspökladányi kistérségek, a megyei jogú városok, illetve más városok településfejlesztési, valamint ágazati fejlesztési koncepciói,
  - Debrecen város Pólus Programja keretében tervezett projektek

• Építés Hajdú-Bihar megye előző területfejlesztési koncepciójára

A tervezés során a jelenlegi helyzetfeltárás eredményei és magasabb szintű tervezési keretek tükrében kiemelt hangsúllyal került vizsgálatra a korábbi területfejlesztési koncepció és az abban szereplő területfejlesztési stratégia cél és prioritás rendszere. Az új fejlesztési célrendszer és prioritások meghatározása során nem merőben új stratégiai irányvonalak kijelölése a cél, hanem a korábbi célrendszer felülvizsgálata az újonnan jelentkező fejlesztési szükségletek figyelembe vételével. Ezeknek az ismereteknek a birtokában kerül sor a 2007-2013-as időszakra vonatkozó stratégiai dokumentumok elkészítésére.

- **Építés projektekre, fejlesztési elképzelésekre**

A fejlesztési dokumentumok feladata, hogy tükrözze az érintett terület jövőbeni fejlesztési elképzeléseit, perspektíváit. A helyzetfeltárás során azonosított szükségletek inputot jelentenek a projektek azonosításához, a felmerült projektelképzelések pedig segítik a stratégiaalkotás folyamatát.

- **Primer és szekunder információk összhangja**

A szakértői munka során a hiteles, primer és szekunder információforrások kiegyensúlyozott használatára törekedtünk. Egyaránt támaszkodtunk tehát statisztikai adatokra, korábbi fejlesztési dokumentumokra, ugyanakkor a kérdőívek, szakértőkkel folytatott személyes interjúk és szakmai fókuszcsoportok keretében zajló primer információgyűjtés is fontos elemei voltak a tervezésnek.

- **Stratégiaalkotás széleskörű szakmai egyeztetéssel**

A helyzetfeltárás elkészítésében és Hajdú-Bihar megye területfejlesztési stratégiájának kialakításában Hajdú-Bihar megye területfejlesztésében érintett szakértők és szervezetek népes csoportja vett részt. A 11 tagot számláló Stratégiai Alkotó Teammel egyeztetve történt a stratégiai irányvonalak kialakítása, a területfejlesztési koncepció pedig a 7 tagú Projekt Tanácsadó Testülettel egyeztetve került elfogadásra.

- **Gazdaságfejlesztési orientáció**

A gazdasági fejlődés az életminőség fejlődésének legfontosabb alappillére, ezáltal a megye átfogó fejlődésének is kulcsa, amely új munkahelyek megteremtésében, a települések népességmegtartó erejének növekedésében fejeződik ki. A területfejlesztési koncepció tehát a korábban általánosan alkalmazott tervezési módszertől eltérően, a gazdaság fejlesztésén keresztül kíván a társadalmi problémákra is reagálni. (Ezt hangsúlyozza a „gazdasági-társadalmi fejlődés” kifejezés használata is.)

- **Gyakorlatorientált megközelítés**

Az elkészült programoknak tükrözniük kell, hogy a fejlesztési elképzelések és a hozzájuk rendelhető projektek nemcsak elméleti síkon mozognak, hanem a gyakorlatban is megvalósíthatók, illeszthetők az EU Strukturális Alapjainak felhasználási feltételeihez, s alkalmasak a támogatások lehívására.

IV. HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

IV.1. JÖVŐKÉP

Hajdú-Bihar megye fejlesztési stratégiájának alapját, a fejlesztések kiinduló pontját a jövőkép határozza meg. A jövőkép megfogalmazásával kapcsolatosan követelmény, hogy realitásokat tartalmazzon, ugyanakkor legyen rövid és közérthető, mivel fontos, hogy az üzenete a szakembereken túl a megye közvéleménye számára is egyértelmű legyen.

A megyében jelentkező fejlesztési igények és a szakértői egyeztetések alapján Hajdú-Bihar megye jövőképe – víziója – a következő módon foglalható össze:

A tudásvezérelt fejlődésre, és a Hajdú-Bihar megye adottságaira épülő versenyképes gazdaság – kiemelten a környezet- és egészségipar – biztosítja a lakosság magas szintű életminőségét.

A jövőkép legfontosabb központi eleme a **magas szintű életminőség biztosítása a megye lakossága számára.**

A magas szintű életminőség biztosításának az egyik **alapfeltétele**, az **erős, nemzetközileg is versenyképes gazdaság**. A jelenlegi és a valószínűsíthető jövőbeni folyamatokat figyelembe véve, a versenyképes gazdaságnak **a megye adottságaira és tudásalapú fejlődésére kell támaszkodnia**, oly módon, hogy Hajdú-Bihar megye **természeti-környezeti, kulturális értékei** a gazdaságfejlesztésnek ne áldozatul essenek, hanem erősítsék azt és szinergikus hatásokon keresztül **haszonélvezői legyenek**.

IV.2. STRATÉGIAI ALTERNATÍVÁK

A fejlesztéseknek több lehetséges **stratégiai alternatívája** is létezik. Arra van szükség, hogy a megye hagyományos iparágaira és a korábbi tapasztalatokra építve, a mezőgazdasági termelési tapasztalatokat, a turisztikai vonzerőt valamint a termálvízkincset összekapcsolva, a kiemelkedő oktatási és tudományos tapasztalatokat kihasználva olyan innovatív tevékenységek alakuljanak ki, amelyek képesek a gazdaságot dinamizálni, megfelelő mennyiségű és minőségű munkahelyet teremteni.

A legfontosabb **stratégiai alternatívák** röviden a következők:

I. Stratégiai alternatíva: Passzív fejlődés: *A jelenlegi gazdasági-társadalmi szerkezet konzerválása, fejlődés csak külső tényezők hatására*

II. Stratégiai alternatíva: Mérsékelt fejlesztés: *A hagyományosan erős gazdasági ágazatok fejlesztése, egyensúlyra törekvés a fejlesztésekben.*

III. Stratégiai alternatíva: Innovatív, tudásvezérelt fejlesztés: *Innovatív új ágazatok és tudásvezérelt fejlesztés a gazdasági versenyképesség erősítése érdekében, amely elősegíti a lakosság életminőségének javulását*

A három stratégiai alternatíva alapvetően a gazdaságfejlesztési orientációjában és a megye belső kohéziójának megteremtésében különbözik egymástól.

A lehetséges fejlesztési alternatívák elemzése alapján az **„Innovatív, tudásvezérelt fejlődés”** alternatíva bizonyul a legalkalmasabbnak a jövőképben foglaltak elérésére.

Ennek az alternatívának a választása mellett szól az is, hogy az Európai Unió Lisszaboni csúcserkeztetén állást foglalt a tudásalapú gazdasági fejlődés mellett. Ennek következtében a következő Európai Uniós költségvetési időszakban jelentős támogatási források állnak majd rendelkezésre. A megyében a tudásvezérelt fejlődés feltételei adottak, hiszen Debrecenben működik az ország egyik legkiemelkedőbb jelentőségű felsőoktatási intézménye a Debreceni Egyetem, valamint jelentős kutatás-fejlesztési kapacitás is található

a megyeszékhelyen. A megyei adottságokra épülő innovatív, tudásvezérelt fejlődés **biztosítja a megye számára a hosszú távon fenntartható, önmegújító fejlődés** valamint az **erős és nemzetközileg is versenyképes gazdaság kialakulásának lehetőségét**.

A fejlesztésekben kiemelt figyelmet szükséges fordítani jövőképben kiemelt **környezet- és egészségipar fejlődésének megalapozására**, amelyek egyes elemei már most is megtalálhatóak a gazdaság különböző területein. Az egyes gazdasági területek közötti összehangolt és tudásvezérelt fejlesztések révén, hosszú távon a két iparág **Hajdú-Bihar megye meghatározó, nemzetközi jelentőségű erősségeivé válhat**.

IV.3. Misszió

Hajdú-Bihar megye helyzete, jövőképe és a fejlődés stratégiai alternatívája ismeretében került sor a megye fejlesztését megalapozó misszió, a stratégiai célok valamint a javasolt fejlesztési prioritások megfogalmazására.

A misszió tulajdonképpen a fejlesztések alapcélja, amelyhez hozzárendelhetőek a stratégiai célok. A misszió és a stratégiai célok közösen egyértelmű irányt jelölnek ki a célok elérését biztosító fejlesztési prioritások megfogalmazásához.

Hajdú-Bihar megye missziója:

A megye elhelyezkedésére, természeti kincseire, valamint Debrecen oktatási és tudományos szerepére építve tudásalapú, fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés megteremtése a területi esélyegyenlőség biztosítására törekedve.

A területfejlesztési stratégia alkotásában részt vett szakértők arra törekedtek, hogy olyan missziót és célkitűzéseket fogalmazzanak meg, amely révén a megye fejlődési potenciálját a legjobban tudja kihasználni. Fontos szempontként került figyelembe vételre, hogy a fejlesztési célkitűzések ne kizárólag Debrecenre irányuljanak, hanem a megye többi kistérsége és települése felzárkózását is biztosítsák. Ennek megfelelően a misszió egyértelműen jelzi, hogy a legfontosabb feladat a **fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés** megteremtése, illetve a **területi esélyegyenlőség biztosítása** a fejlődésben. A fejlesztéseket Hajdú-Bihar megye sajátos előnyeire alapozva kell végrehajtani, amelyek közül a legfontosabbak a megye **elhelyezkedése, természeti kincsei** (főként a termőföld és a termálvíz), valamint a fejlett **oktatási hálózat** és a **tudományos háttér**.

Fontos kiemelni, hogy az egész megye egyenletes fejlődése nem valósítható meg. Lesznek a fejlődésnek húzó térségei és lesznek olyan térségek, amelyek kevésbé tudnak bekapcsolódni a fejlődési folyamatba. Alapvető fontosságú azonban, hogy **a fejlesztések kínálta lehetőségekből, előnyökből Hajdú-Bihar megye valamennyi térsége részesüljön**.

IV.4. STRATÉGIAI CÉLOK

A jövőképre, valamint az abból levezethető misszióra támaszkodva kerültek kijelölésre a stratégiai célok.

A misszió **négy kulcsfontosságú tényezőt** tartalmaz:

- **a megye sajátos előnyeire építést;**
- **tudásalapú fejlődést;**
- **fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődést;** valamint
- **területi esélyegyenlőség biztosítását.**

Mindezek mellett a stratégiai célok meghatározásakor a megyei fejlesztési elképzelések támogathatóságának fontos tényezőjeként **figyelembe vételre került, hogy Hajdú-Bihar megye célkitűzései illeszkedjenek** az azonos időszakra készülő **országos és regionális**

tervek céljaihoz; valamint képviseljük, foglalják össze és fejezzék ki a megye kistérségeinek fejlesztési elképzeléseit, alkossanak azokkal koherens egészet.

Mindezek alapján a következő két stratégiai cél került megfogalmazásra:

I. A gazdasági versenyképesség erősítése

II. Az életminőség javítása

A jövőkép és a misszió ismeretében a fenti két cél elérését szolgáló stratégia alkalmas arra, hogy **dinamizálja** a megye gazdasági-, társadalmi fejlődését. Fontos jellemzője a stratégiának, hogy nagy hangsúlyt helyez a **tudásalapú fejlődésre** –, amely által **folyamatos és fenntartható fejlődés teremthető meg**. További fontos jellemzője még a stratégiának, hogy figyelembe veszi az egyes térségek eltérő adottságait és lehetőségeit, és az adottságoknak megfelelő fejlesztési területeket határoz meg a különböző térségek számára.

I. A gazdasági versenyképesség erősítése

A jövőkép a tudásalapú fejlődésre és a megyei adottságokra épülő versenyképes gazdaságot, mint a lakosság magas életminőségének alapját határozza meg. A megfelelő életminőség feltételei sokrétűek, de az egyik legfontosabb tényező, hogy **a gazdaság megfelelő minőségű és mennyiségű munkahelyet biztosítson a megye lakosságának**.

A helyzetelemzés rámutatott arra, hogy a vidéki Magyarország átlagát tekintve a megye GDP-ben mért gazdasági fejlettsége 97%-os - ami nem jelent nagymértékű hátrányt -, de az adatokat Debrecen nélkül vizsgálva szembetűnő a megye többi településének lemaradása. A lemaradás oka, hogy Hajdú-Bihar megyében még teljesen nem alakult ki versenyképes, rugalmas gazdasági szerkezet. A korábbi húzóágazatokban (például: mezőgazdaság, gépipar, élelmiszer-feldolgozás) a termelés technológia fejlettsége, és a termelékenység - ezáltal a jövedelemtermelő-képesség - nem kielégítő.

Ugyanakkor számos olyan tényező van, amely a megye gazdasági versenyképességének erősítésére pozitívan hathat. Ilyen tényező a megye kedvező elhelyezkedése, - amely a közlekedési kapcsolatok folyamatos fejlesztése révén egyre inkább felértékelődik -, a termálvíz bázis, a kiváló talajadottságú termőterületek, a magas színvonalú oktatási intézmény-hálózat, valamint a kimagasló tudományos jelentőségű felsőoktatási intézmények, kutató intézetek. A gazdaságfejlesztés elsődleges feladata, hogy megfelelő feltételeket teremtsen a pozitív adottságokból származó előnyök lehető legkedvezőbb kihasználásához.

A tudásalapú, versenyképes gazdaság várhatóan elsősorban a jelenleg is működő gazdasági centrumokban, a fejlesztési tengelyek térségében, a folyamatosan megépülő gyorsforgalmi utak és a felújításra kerülő nemzetközi jelentőségű vasútvonalak mentén, valamint Debrecenben – amely a legújabb országos tervekben nemzetközi jelentőségű versenyképességi pólusként szerepel – fog összpontosulni. Ugyanakkor a fejlődés kiegyensúlyozása érdekében a stratégia olyan fejlesztéseket is kijelöl, amelyek a kevésbé fejlett térségek sajátos adottságaira építve hozzájárulhatnak ezekben a térségekben is a gazdaság fejlődéséhez, erősödéséhez.

II. Az életminőség javítása

Az életminőséget számos, egymással többé-kevésbé összefüggő tényező befolyásolja. Ezek közül egyik az erős, versenyképes gazdaság, amely bár rendkívül fontos, de nem az egyedüli feltétele a lakosság magas életminőségének. A magas szintű életminőséghez szükséges tényezők közé tartoznak még a magas színvonalú **lakossági szolgáltatások, az oktatási háttér, szociális és egészségügyi szolgáltatások, kulturális és szórakozási lehetőségek, és a megfelelő közlekedési feltételek** is.

Az egyes településeket vizsgálva kiderült, hogy a megyén belül is eltérőek az

életminőség feltételei. Általánosságban ezen a téren Debrecen és a „Hajdú-városok” többsége fejlettebbnek, a megye déli, Bihari térségének települései pedig kevésbé fejletteknek tekinthetők. A magasabb életszínvonal a jelenlegi tendenciáknak megfelelően főként a városokra, gazdasági centrumokra jellemző. A lakóhelyi kötődése erősítése érdekében kiemelt fontosságú, hogy olyan intézkedések kerüljenek megfogalmazásra, amelyek az egyes térségek valós szükségleteire építő fejlődést tesznek lehetővé, és alkalmasak a térségi különbségek mérséklésére. A jövőképből foglaltak elérése érdekében fontos tehát, hogy a megye teljes területén **fejlett infrastruktúra-hálózat** álljon a lakosság rendelkezésére, a jelenleginél fejlettebb **szociális ellátórendszerek** működjenek, fejlett **oktatási, képzési szolgáltatásokat** vehessen igénybe a lakosság, teremtsék meg a **szabadidő kulturált eltöltésének feltételei**, valamint erősödjön a **megye belső kohéziója, a települések közötti és határon átívelő kapcsolatok**.

IV.5. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK

A jövőkép és a misszió alapján Hajdú-Bihar megye területfejlesztésének stratégiai céljai: **„A gazdasági versenyképesség erősítése”,** és **„Az életminőség javítása”**. A stratégiai céloknak, a megye adottságainak és lehetőségeinek figyelembe vételével kerültek meghatározásra a fejlesztés prioritásai.

Ahogy arra már a jövőkép is utalt, a megye adottságai alapján **egészségipar** fejlesztése kiemelt szerepet tölthet be Hajdú-Bihar megye fejlődésében. Az egészségipar kifejezés alatt értünk minden az egészséggel és az egészség megőrzéssel kapcsolatos szolgáltatást és terméket. Az idegenforgalom területéről ide tartoznak az egészségturisztikai szolgáltatások, és a hozzájuk kapcsolódó prevenciós és rehabilitációs gyógyászati, wellness, fitness és egyéb hasonló tevékenységek. A mezőgazdaság és élelmiszer termelés terén a biotermékek előállítására, valamint a funkcionális élelmiszer-alapanyag termelés szolgálja az egészségipar fejlődését. Az ipari termelés területén fontos kiemelni a gyógyszeripart, a vegyipart, de ide kapcsolódik az egészségmegőrzésre alkalmas könnyűipari termékek gyártása is. Az egészségipar tehát, több ágazathoz és fejlesztési területhez is kapcsolódik, és a fejlődését megalapozó tényezők jelentős része már jelenleg is rendelkezésre áll Hajdú-Bihar megyében.

A **környezetipar** fejlesztésében szintén kiemelkedő lehetőségek mutatkoznak Hajdú-Bihar megye számára. Ez az ágazat mind a nemzetközi tendenciákat figyelembe véve, mind az Európai Unió és hazai fejlesztési elképzelések alapján egyre jelentősebb szerepet tölt be a gazdaságban. A környezetipar és a hozzá kapcsolódó tevékenységek, valamint az ágazat fejlesztési és kutatási bázisa a gazdaság rendkívül széles spektrumát öleli fel. Többek között a környezetvédelem, a kommunális közszolgáltatások, az energetika, a vegyipar, a biotechnológia, a gépipar, és a mezőgazdaság bizonyos területei alkotják a környezetipart. Akárcsak az egészségipar, a környezetipar is több ágazathoz és fejlesztési területhez kapcsolódik.

A **környezet- és egészségipar fejlesztésének fontos feltétele**, hogy megfelelő képzettséggel rendelkező, felkészült **munkaerő** és megfelelő **kutatóhelyek** álljanak rendelkezésre. A tudásbázis gazdaságilag hasznosítható alkalmazása a tudomány és a gazdasági szféra kooperációját is igényli, valamint ezen túlmenően a környezet- és egészségiparban érdekelt vállalkozások együttműködésének fejlődése is alapfeltétele az ágazatok fejlődésének, mert a megfelelően szervezett és kialakított vertikális és horizontális kapcsolatok elengedhetetlenek a versenyképesség növelése érdekében.

A környezet- és egészségipar kiemelt fejlesztése nagymértékben elősegíthető, ha olyan **központok** kerülnek kialakításra, amelyekben az egyes ágazatokhoz kapcsolódó kutatási bázis mellett, az érintett vállalkozások, valamint a fejlesztési együttműködéseket koordináló szervezetek is helyet kaphatnának. Az egy helyen történő működés elősegítheti együttműködések fejlődését a környezetiparban és az egészségiparban, valamint az információáramlás hatékonyságának javulását.

A megye adottságai és a bemutatott stratégiai célok elérése érdekében a következő fejlesztési prioritások kerültek kijelölésre:

A. Prioritás: Tudásbázis fejlesztése

A prioritás a gazdasági-társadalmi fejlődés mozgatórugóját jelentő tudásbázis erősítését célozza. A prioritás keretében preferált szerepet játszik az alap- és alkalmazott kutatás valamint a gazdaság – azon belül is a környezet- és az egészségipar területén érintett vállalkozások – együttműködésének ösztönzése, annak érdekében, hogy az innovatív, újszerű megoldások gazdasági hasznosításából származó versenyelőny Hajdú-Bihar megyében realizálódjon. Az oktatási és kutatás-fejlesztési infrastruktúra fejlesztése és piaci igényeknek megfelelő végzettséggel és képzettséggel rendelkező munkaerő kínálat – mint a tudásvezérelt fejlődés megalapozásának pillérei - megteremtése szintén a kiemelt fejlesztési területek közé tartoznak.

B. Prioritás: Idegenforgalmi versenyképesség növelése

Az idegenforgalom hagyományosan kiemelkedő szerepet tölt be a megye gazdaságában. A prioritás magában foglalja a vonzerők és a turisztikai infrastruktúra fejlesztését, valamint az érintettek együttműködésén alapuló komplex turisztikai programcsomagok kialakítását, a marketing tevékenység ösztönzését. Mindezek kiemelten szükségesek ahhoz, hogy a prioritás kapcsán preferált – az egészségipar részét képező – gyógy- és egészségturizmusban, valamint a hozzá kapcsolódó szolgáltatásokban rejlő lehetőségek kihasználásra kerüljenek. A prioritás a környezetiparhoz kapcsolódóan kiemelten kezeli a természeti értékek turisztikai hasznosításnak környezettudatos megvalósítását is.

A versenyképesség növelése leghatékonyabban a megye és a környező térségek – megkülönböztetett figyelmet szentelve a romániai Bihor megyére – idegenforgalmában érintett szervezeteinek összehangolt együttműködése eredményeként valósulhat meg. Az együttműködés ösztönzése szintén a prioritás része.

C. Prioritás: Vállalkozási környezet fejlesztése

A fejlett vállalkozási környezet a versenyképes gazdaság megteremtésének egyik alapvető tényezője. A prioritás célja az, hogy fejlődjön az üzleti infrastruktúrák szolgáltatásának minősége, új üzleti infrastruktúrák kerüljenek kialakításra, valamint a vállalkozási környezet egyéb – a megye által befolyásolható tényezői – fejlesztése révén Hajdú-Bihar megye vonzó működési feltételeket teremtsen mind a nagyberuházók, mind a kis- és középvállalkozások számára. A vállalkozási környezet fejlesztésén belül kiemelt preferált fejlesztés a hozzáadott érték növelésének ösztönzése, amely főként a környezet- és egészségiparban érdekelt vállalkozások, kutatás-fejlesztési tevékenységekbe való bekapcsolódásának, célzott együttműködésének elősegítését jelenti.

D. Prioritás: Agro-business ágazat erősítése

A prioritás célja a szociális jellegű mezőgazdaság és a piaci alapon működő agrár-vállalkozások megkülönböztetése, ez utóbbiak koncentrált fejlesztése. A prioritás kiemelten kezeli a környezet- és egészségiparhoz kapcsolódó termelés ösztönzését, a termékek hozzáadott értéknek növelését. Mindez magában foglalja a hagyományos élelmiszertermelésről a funkcionális alapanyag termelésre való átállás ösztönzését éppúgy, mint az egészséges táplálkozáshoz szükséges – valamint az idegenforgalomban is vonzerőt jelentő – bio élelmiszerek előállítását és az alternatív energiatermelés igényeinek kielégítését. A fejlesztések akár csak a többi gazdasági ágazatban, az agro-business területén is az érdekeltek együttműködése révén valósítható meg leghatékonyabban, tipikusan ilyen területek a marketing és minőségbiztosítás.

E. Prioritás: Területi felzárkózás és a megye belső kohéziójának erősítése

A fejlett, versenyképes gazdaság képes javítani az életminőséget, azonban e mellett számos más tényező is befolyásolja a lakosság életszínvonalát. A prioritás célja a lakóhelyi kötődés erősítése az életszínvonal emelkedésének elősegítésével. Ennek kiemelt elemei a települések komplex – infrastrukturális, szolgáltatási, közösség funkciókat érintő – fejlesztése, a szociális ellátás fejlesztése, a szociális mezőgazdaság célirányos alkalmazása, valamint több települést is érintő infrastruktúra és közösségi szolgáltatások fejlesztései. A környezet- és egészségiparhoz kapcsolódóan preferált fejlesztési terület a környezetvédelmi infrastruktúrák és szolgáltatások fejlesztése, illetve a megújuló és zöld energiák hasznosítása a települések közintézményeiben, valamint a lakosság körében.

A kijelölt öt fejlesztési prioritás nem érvényesülhetnek azonos módon a megye teljes területén. Figyelembe kell venni, hogy az egyes **térségek** eltérő adottságokkal rendelkeznek, amely alapján a prioritások eltérő súllyal, illetve a prioritásokon belül különböző intézkedések valósítandók meg az egyes területeken.

A fejlesztési prioritások megvalósulásnak fontos külső feltétele, a megye közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, a külső megközelíthetőség javítása. Az M3, M35, M4, M47 gyorsforgalmi utak, és a 100-as vasúti fővonal fejlesztéseinek késése a stratégia céljainak elérését is jelentősen lelassíthatja, vagy teljesen lehetetlenné teheti. Azonban ennek az ellenkezője is igaz, vagyis a közlekedési lehetőségek tervezettnél gyorsabb ütemű fejlesztése pozitívan hat a célok elérésre.

HAJDÚ-BIHAR MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA

Vízió:	A tudásvezérelt fejlődésére, és Hajdú-Bihar megyei tradíciókra épülő versenyképes gazdaság – kiemelten a környezet- és egészségipar – biztosítja a lakosság magas szintű életminőségét				
Misszió:	A megye elhelyezkedésére, természeti kincseire, valamint Debrecen oktatási és tudományos szerepére építve tudásalapú, fenntartható gazdasági-társadalmi fejlődés megteremtése a területi esélyegyenlőség biztosítására törekedve				
Stratégiai célok:	I. A gazdasági versenyképesség erősítése			II. Az életminőség javítása	
Prioritások:	A. Tudásbázis fejlesztése	B. Idegenforgalmi versenyképesség növelése	C. Vállalkozási környezet fejlesztése	D. Agro-business ágazat erősítése	E. Területi felzárkózás és a megye belső kohéziójának erősítése
A környezet iparhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek:	Szakképzett munkaerő és kutatási bázis biztosítása a környezetipar számára; Környezetiparhoz kapcsolódó technológiai kutatások ösztönzése	Környezetbarát technológiákat előnyben részesítő idegenforgalmi fejlesztések, balneológia hasznosítású termálvíz újrahasznosítási, visszasajtolási feltételeinek megteremtése Környezetvédelmi területek ökoturisztikai hasznosításának ösztönzése	A környezetiparban érdekelt vállalkozások együttműködési hátterének megteremtése, együttműködésének ösztönzése A vállalkozások kutatás-fejlesztési tevékenységeikbe való bekapcsolódásának ösztönzése	Megújuló energiaforrások termelése, környezetbarát technológiák kialakítása, fejlesztése és alkalmazása a termelésben, a melléktermékek környezettudatos kezelése és, újrahasznosítása	Környezettudatos települési fejlesztések, környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése, szelektív hulladékgazdálkodás megteremtése, alternatív energiaforrások használata
Az egészségiparhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek:	Szakképzett munkaerő és kutatási bázis biztosítása az egészségipar számára; Egészségiparhoz kapcsolódó kutatások ösztönzése	Egészségturisztikai és a hozzá kapcsolódó prevenció és rehabilitációs gyógyászati tevékenységek, wellness, fitness, stb. szolgáltatások fejlesztése	Az egészségiparban érdekelt vállalkozások együttműködési hátterének megteremtése, együttműködésének ösztönzése	Az egészségipar számára termékeket előállító, elsősorban biotermelés és funkcionális élelmiszer-alapanyag termelés kiemelt ösztönzése	
Alprogramok:	1. Szakképzés és felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő fejlesztése 2. Közoktatás fejlesztése 3. Kutatási infrastruktúra fejlesztése 4. Kutatói humán erőforrás biztosítása a Debreceni Egyetem bevonásával 5. Kutatóintézmények és vállalkozások együttműködésének ösztönzése	1. Turisztikai vonzerők fejlesztése 2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése 3. Komplex programcsomagok kialakítása 4. Turisztikai-marketing tevékenység fejlesztése 5. Együttműködések ösztönzése az idegenforgalomban	1. Vállalkozói együttműködések ösztönzése 2. Kkv-k támogató hátterének fejlesztése 3. Logisztikai háttér fejlesztése 4. Aktív befektetés-ösztönzési és marketing programok megvalósítása 5. A megye határain átnyúló innovációs tengelyek komplex fejlesztése 6. Termékek és szolgáltatások hozzáadott értékének növelésének ösztönzése	1. Új, versenyképes termelési technikák alkalmazásának elősegítése 2. Hozzáadott érték növelése 3. Alternatív energiatermelés igényeinek kielégítése 4. Újszerű mezőgazdasági együttműködések ösztönzése 5. Agrár-marketing tevékenység fejlesztése	1. Komplex településfejlesztés 2. Szociális ellátó-hálózat fejlesztése 3. Szociális mezőgazdaság célirányos alkalmazása 4. Közösségi szolgáltatások fejlesztése 5. Alternatív energiaforrások települési szintű hasznosítása 6. Térségi kapcsolatok fejlesztése 7. Vidékfejlesztési programok a hátrányos helyzetű térségekben
Horizontális szempont:	Területi elvek érvényesítése az Észak-Alföldi Régió térkategorái alapján				

V. FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK ÉS KAPCSOLATUK BEMUTATÁSA

V.1. A fejlesztési prioritások részletes bemutatása

Jelen fejezetben részletesen, egységes struktúrában kerülnek bemutatásra az egyes prioritások. A prioritások bemutatása a prioritás indokoltságával kezdődik, majd számba veszi azt, hogy a prioritás mely magasabb szintű – jellemzően szintén véglegesítés előtt álló – tervekhez illeszkedik. Az országos és regionális fejlesztési célokhoz való illeszkedés bemutatását követik a prioritáshoz kapcsolódó javasolt alprogramok, valamint a megvalósítás lehetséges szereplőinek ismertetése.

Mivel az alprogramok és a hozzájuk kapcsolódó beavatkozási területek az országos és regionális tervek függvényében változhatnak, ezért szükséges lehet azok újraértékelése a megyei operatív program kidolgozása kapcsán, amelyre a magasabb szintű tervdokumentumok véglegesítését és elfogadását követően kerülhet sor.

A. PRIORITÁS: TUDÁSBÁZIS FEJLESZTÉSE

Indokoltság:

A globális piacokon mindinkább a **magas hozzáadott értékű** termékek termelése és kereskedelme dominál, amelyet csak megfelelő ismeretek birtokában lehet biztosítani. Ezen a területen Hajdú-Bihar megye, mint a Tiszántúl **oktatási centruma és országos kutatási bázis**, jelentős előnyökkel rendelkezik más magyarországi területekkel szemben. A Debreceni Egyetem Magyarország egyik legjelentősebb felsőoktatási és tudományos intézménye, amely tevékenységei révén alkalmas rá, hogy részt vegyen a megye tudásbázisának fejlesztésében. Az Egyetem mellett további kutatóhelyek is működnek a megyében – amelyek közül az egyik legkiemelkedőbb a Magyar Tudományos Akadémia Atommagkutató Intézete (ATOMKI). Ezek az intézmények **a kutatási infrastruktúra biztosítása** mellett a **kutatók képzésében** is nagy szerepet játszanak. Ahhoz, hogy ezeket az adottságokat a megye megfelelő mértékben ki tudja használni, **szükség van a kutatási infrastruktúra megerősítésére, magasan kvalifikált kutatók munkájára**. Különösen fontos a megfelelő háttér azokon a területeken, amelyek kapcsolódnak a stratégiai végrehajtásához, kiemelten **az agro-businesshez, a környezetiparhoz és az egészségiparhoz**. A **valós, gazdaságilag is hasznosítható kutatások feltétele a kutatási intézmények és a gazdasági szereplők piaci alapú együttműködése, illetve ennek fejlesztése**.

Nem kizárólag a kutatással foglalkozó intézmények és személyek jelentik Hajdú-Bihar megye teljes **tudásbázisát**. Ide értjük ugyanis a megye humán-erőforrásának teljes egészét is, mindazokat, akik a legkülönbözőbb területeken képesek magas szakmai színvonalon végezni a feladataikat. Ez **a humán-erőforrás** jelenti a Hajdú-Bihar megye számára a legnagyobb **versenyképességi tényezőt**, ezért ennek megfelelő figyelmet kell fordítani a fejlesztésére is. Bár a tudásbázis kialakításának intézményi háttere jó, más területen mégis tapasztalhatók olyan jelek, amelyek hiányosságokra hívják fel a figyelmet. Ezek közül a legkiemelkedőbb, hogy **a munkaerő kereslet és kínálat struktúrája eltér** egymástól, azaz számos munkahely marad betöltetlen amiatt, hogy nem áll rendelkezésre megfelelő végzettségű, felkészült munkaerő. A hiány elsősorban a felsőfokú gépészeti, elektronikai mérnöki, és egészségügyi végzettséget igénylő foglalkozások, valamint a szakmunkák széles körében érezhető leginkább. Ennek oka egyrészt az, hogy **az oktatott szakok** jelentős része **nem illeszkedik a munkaerő-piaci igényekhez**, hanem általában az alacsony költségigényű, divatos szakmák oktatási kínálatára dominál. Másrészt a képzési struktúra piaci igények szerinti kialakításához **az oktatási infrastruktúra sem mindenhol megfelelő**. Az oktatási infrastruktúra problémái azonban már nem csak a szakképzésre, hanem **a közoktatásra is jellemzők**. Mivel a közoktatás jelenti a humán erőforrás képzés alapját, ezért kiemelt fontosságú ennek a területnek is a fejlesztése.

Tervezési keretek¹:**ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ**

Hajdú-Bihar megye stratégiai programjának Tudásbázis fejlesztése prioritása az **Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció versenyképes Magyarország** megteremtésére vonatkozó **átfogó céljához**, valamint a következő stratégiai célkitűzésekhez kötődik:

3. a versenyképes tudás és műveltség növekedése,
4. a népesség egészségi állapotának javulása, és
8. természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosítása

ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Az **Országos Területfejlesztési Koncepció** öt **átfogó célkitűzést** érvényesít a jövőképként felvázolt harmonikus és fenntartható társadalmi-gazdasági-környezeti térszerkezet és területi rendszer létrejöttének elősegítése érdekében. Ezek közül Hajdú-Bihar megye tudásbázisának fejlesztése az 1. számú **Térségi versenyképesség** átfogó célkitűzéshez illeszkedik. Az OTK-ban középtávra kijelölt meghatározó **területi célok** közül jelen prioritás a **2. A régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztéséhez**, valamint a **4. Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületeken belül A termálvíz kincs integrált térségi hasznosítása és a Megújuló energiaforrások részarányának növelése** célkitűzésekhez köthető.

ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV

A 2007-2013 közötti időszakra készülő **Új Magyarország Fejlesztési Tervet** szintén érinti Hajdú-Bihar megye Tudásbázis fejlesztésére vonatkozó prioritása. Az ÚMFT alapvető célkitűzése a tartó növekedés elérése, amelynek eszközei között a tudásgazdaság és az innováció erősítése, korszerű technológiák széleskörű elterjesztése is nevesítésre került. Jelen prioritás az ÚMFT-ben megjelölt célok megvalósítását a következő operatív programokban megtestesülő beavatkozásokhoz kapcsolódóan segítik elő:

- **Gazdaságfejlesztési OP,**
- **Emberi Erőforrások Fejlesztése OP, a**
- **Humán infrastruktúra OP, a**
- **Környezet-,és Energiafejlesztési OP, a**
- **Észak-alföldi Regionális OP.**

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA, STRATÉGIAI PROGRAMJA, 2007-2013

Mint látható, a tudásbázis fejlesztése az országos programozás szintjén is kiemelt jelentőségű terület, amely multiplikatív és induktív hatásai miatt több terület összehangolt fejlesztését igényli. Nincs ez másként a Regionális tervezés területén sem. Az **Észak-alföldi régió** jövőképének elérését részben arra a tudásbázisra alapozza, amely a Hajdú-Bihar megyében rendelkezésre áll. Ennek megfelelően **a régió versenyképességének növelése átfogó cél** elérését a piacképes tudással rendelkező humánerőforrás meglétére, fejlesztésére, valamint a K+F és az innovációs képesség erősítése, a tudáscsere felgyorsítása és a hozzáadott értéket teremtő termelő vállalkozásokra építi. Az Észak-alföldi régió fejlesztésének első számú **stratégiai célja**

¹ A tervezési keretek ismert összefoglaló táblázatai a stratégiai program mellékleteiben megtalálhatóak.

„A régió stratégiai helyzetére és humánerőforrására építő versenyképes, piacvezérelt és innováció-orientált gazdaság továbbfejlesztése („Dinamikus régió”)”, amelynek specifikus céljai közül a következőkkel van leginkább összhangban Hajdú-Bihar megye tudásbázisának fejlesztése.

I/1. specifikus cél: A régió gazdasági potenciáljának fejlesztése

I/1.4. intézkedés: Az innováció-vezérelt, piacorientált gazdasági aktivitás ösztönzése, a K+F eredmények gyakorlati alkalmazásának elősegítése

I/3. specifikus cél: A regionális tudásbázis fejlesztése

I/3.1. intézkedés: A gazdasági és regionális igényekhez illeszkedő, a régió oktatási vertikumára alapozott oktatási és képzési rendszerek fejlesztése

Jelen prioritás tartalma kapcsolódik még a régió következő stratégiai céljaihoz, specifikus céljaihoz, és intézkedéseihez:

III. stratégiai cél: A régióban az egészséges élet lehetőségeinek biztosítása, a kapcsolódó endogén potenciál hasznosítása („Egészséges-régió”)

III/2. specifikus cél: A régió termálvíz-készletére alapozott komplex egészségvertikum kialakítása

III/2.1. intézkedés: Egészségiparhoz kötődő K+F fejlesztése

III/2.2. intézkedés: Egészséghez kapcsolódó képzési rendszerek kialakítása

IV. stratégiai cél: A régió versenyelőnyeire alapozott piacvezérelt és innováció-orientált agrárvertikum kialakítása („Agrár-régió”)

IV/2. specifikus cél: A mezőgazdasági termékek versenyképességének növelése

IV/2.3. intézkedés: Agrárgazdasághoz kötődő K+F tevékenységek támogatása

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA

Az északalföldi régió Operatív Programjának prioritásai közül a tudásbázis fejlesztése a következő prioritásokhoz és intézkedéskehez illeszkedik:

1. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

1.2. Helyi gazdasági szereplők működési hatékonyságának növelése, együttműködéseinek elősegítése

1.3. Regionális K+F eredmények és a regionális innováció elterjedésének és gyakorlati alkalmazásának támogatása

Hajdú-Bihar megye „Tudásbázis fejlesztése” prioritása - az országos és regionális tervek kitűzött céljaival és javasolt intézkedéseivel összhangban - **az oktatás feltételeinek javítására**, a bio-, gén-, nano-, agrár- és farmainnováció, környezettechnológia valamint az energetika területén működő **kutatóhelyek, cégek és oktatási intézmények fejlesztésére**, újabb kutatási területek **infrastrukturális, anyagi és szellemi háttérének fejlesztésére koncentrálnak**, annak érdekében, hogy a **felhalmozott tudást helyben hasznosító, magas hozzáadott értéket termelő**, nemzetközi szinten is versenyképes gazdaság erősödhesen meg a megyében.

Javasolt megyei alprogramok:

A.1. Szakképzés és felsőoktatás piaci igényeknek megfelelő fejlesztése

A piaci igényekre gyorsan reagáló, a munkaerő-piac keresleti oldalával együttműködni képes szakképzési rendszer kialakítása hosszú távon jelentősen képes befolyásolni a megyébe érkező befektetések mértékét és a fejlesztési beruházások megvalósítását. Az

alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Az oktatott szakok, szakirányok munkaerő-piaci kereslethez való igazítása, a vállalkozások, a területi munkaügyi központok, a kereskedelmi és iparkamara, az intézményfenntartók és az oktatási intézmények folyamatos konzultációs mechanizmusának megteremtése, hiányszakmák képzési feltételeinek megteremtése*
- *Az oktatási intézmények és a gazdasági szereplők együttműködésének fejlesztése a szakoktatás terén, gyakorlati lehetőségek együttes biztosítása*
- *Elhelyezkedést elősegítő felnőttoktatási programok megvalósítása többek között nyelvoktatási programok, információs technikai vívmányok használatának megismertetése, álláskeresési technikák oktatása által.*

A.2. Közoktatás fejlesztése

A közoktatás feltételeinek fejlesztése kiemelt igény Hajdú-Bihar megye településeinek jelentős részén. A megfelelő színvonalú oktatási infrastruktúra és a megfelelő képzési rendszer által biztosítható az, hogy a megye lakosságának iskolai végzettsége az országos átlagot meghaladó szintet érjen el, és választott szakterületét az átlagosnál könnyebben sajátíthassa el, vagyis a közoktatási rendszer alapozza meg a megyei humán erőforrás minőségét. A közoktatásnak nem csupán a humán-erőforrás fejlesztésében, a tudásbázis megalapozásában van kiemelkedő szerepe, hanem hatással van a társadalmi fejlődésre, a társadalmi és szociális problémák mérséklésére is. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Az oktatás infrastruktúrájának fejlesztése, ezen belül is kiemelten a taneszköz beszerzések, épületkorszerűsítések, - fejlesztések támogatása, kiemelten kezelve a térségi funkciókat ellátó intézmények fejlesztését*
- *Tehetséggondozó programok indítása,*
- *Az idegennyelv-oktatás erősítésének – különös tekintettel a román nyelvre – ösztönzése.*

A.3. Kutatási infrastruktúra fejlesztése

A tudásalapú gazdaság megalapozásának, fejlődésének egyik alappillére a magas színvonalú kutatási infrastruktúra rendelkezésre állása, és folyamatos fejlesztése. Ily módon lehetőség nyílik a megye gazdasága számára fontos speciális kutatások végzésére, és akár hosszabb időszakra kiterjedő tartamkísérletek folytatására is. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Kutatóhelyek modern eszközökkel való felszerelésének támogatása, épületek kutatási funkcióknak megfelelő átalakítása preferálva a környezet- és egészségiparhoz kapcsolódó kutatásokat végző intézményeket.*
- *Európa Anyagtudományi, Nanotechnológiai és Molekuláris Biológiai Kutatóközpont (Európai Spallációs Forrás, EES) létesítésének támogatása Debrecenben*

A.4. Kutatói humán erőforrás biztosítása a Debreceni Egyetem bevonásával

A tudásvezérelt fejlődés alapvető feltétele a jól felkészült, motivált kutatói humán erőforrása megléte. A Debreceni Egyetem adottságai, és oktatói révén alkalmas arra, hogy felkészült kutatókat képezzen, akik munkájuk által képesek a megyei gazdaságban termelődő hozzáadott érték növelésére. Az alprogramhoz a következő fejlesztési területek kapcsolódnak:

- *A Debreceni Egyetem kutatói bázisára és kutatási infrastruktúrájára alapozva a kutatók – kiemelten a környezet- és egészségipar területéről – folyamatos szakmai továbbképzése, támogatás a legújabb kutatási eredmények megismeréséhez (nemzetközi ösztöndíjak, szakmai tanulmányutak).*

- *Új kutatói generáció létrejöttének támogatása – elsősorban a stratégiában azonosított, újszerű területekhez (egészségipar, környezetipar) kapcsolódóan -, ennek részeként a fiatal kutatók nemzetközi kutatási programokban és külföldi ösztöndíj programokban való részvételének támogatása*

A.5. Kutatóintézmények és vállalkozások együttműködésének ösztönzése

A tudásbázis akkor válhat csak igazi gazdasági erősségévé Hajdú-Bihar megyének, ha az általa elért eredmények a gazdaság számára hasznosíthatóak lesznek, növekszik a termelés jövedelmezősége, ezáltal a megyében megtermelt GDP mértéke. Ennek feltétele, hogy a kutatás ne öncélú tevékenység legyen, hanem a gazdasági szereplők problémáira keressen megoldásokat, vagy olyan új kutatási eredményeket produkáljon, amelynek révén a gazdaság proaktívan, innovatív módon képes fejlődni. A vállalkozások és a kutató intézmények közötti együttműködéseknek kiemelt jelentősége van a környezet és egészségipar fejlődésének megalapozása valamint az agrár ágazaton belül versenyképes termelési szerkezet kialakítása szempontjából. Mindemellett fontos gyakorlati haszna van a vállalkozások közötti technológia transzfer kapcsolatok szervezésének is.

- *A gazdasági versenyképesség növelése érdekében a gazdasági szereplők és a kutatóintézmények közös kutatási programjainak támogatása, kiemelten a környezetipar, az egészségipar és az agrárium területén,*
- *Fejlesztési centrumok (ún. center of excellence) megvalósíthatóságának vizsgálata és kedvező esetben létrehozása a környezetiparban és az egészségiparban érdekelt kutatás-fejlesztési bázis, vállalkozások együttműködésének elősegítése érdekében,*
- *Vállalkozások és kutató intézmények közötti technológia transzfert biztosító szervezetek kialakításának ösztönzése*

A prioritás alprogramjai közül a közoktatás fejlesztése és a szakképzés piaci igényeknek megfelelő fejlesztése a megye összes kistérségében szükséges. A többi alprogram nem érinti közvetlen módon a megye minden térségét, települését, de szükségesek annak érdekében, hogy a további fejlesztések hatékonyan valósulhassanak meg. A tudásvezérelt fejlődés valós eredményei a megye lakosságának életminőség emelkedésén keresztül válnak majd lemérhetővé.

A javasolt alprogramok végrehajtása során kiemelt figyelmet kell fordítani arra, hogy a stratégiailag fontos környezetipar, egészségipar és az agro-business ágazat és a hozzájuk kapcsolódó területeken megfelelő képzettségű munkaerő és kutatási bázis álljon rendelkezésre.

A megvalósítás lehetséges szereplői:

- Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács
- Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség
- Debreceni Egyetem
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Észak-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség
- Debrecen Megyei Jogú Város
- Észak-Alföldi Regionális Agrár-Innovációs és Technológiatranszfer Központ Kht.
- Észak-alföldi Regionális Termásvíz-hasznosítási Innovációs Kht.
- Debreceni Agrárcentrum Innovációs Kht.
- Magyar Tudományos Akadémia Atommagkutató Intézete
- **Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara**

- Szakképzést és felnőttképzést biztosító intézmények, vállalkozások
- Megyei és megyén kívüli vállalkozások
- A megye közoktatási intézményei
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Balmazújvárosi Kistérség Többcélú Társulása
- Bihari Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulása
- Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Társulása
- Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás
- Hajdúhadházi Többcélú Kistérségi Társulás
- Hajdúszoboszlói Kistérségi Többcélú Társulás
- Polgári Kistérség Többcélú Társulás
- Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás

B. PRIORITÁS: IDEGENFORGALMI VERSENYKÉPESSÉG NÖVELÉSE

Indokoltság:

Hajdú-Bihar megye, de különösen Hajdúszoboszló, Debrecen és a Hortobágy már hosszú ideje a turisták kedvelt célállomása. A megyében található természeti, környezeti, szellemi, kulturális és nem utolsósorban tárgyi emlékek vonzerőt jelentenek az ide látogatók számára. Kiemelkedik ezek közül a termálvízkinccs, amely csaknem a megye teljes területén megtalálható, és számos helyen fürdő szolgáltatások épültek rá. Figyelembe véve, hogy a megye a régióban a legjelentősebb, de országos szinten is számottevő termálvíz bázissal rendelkezik, a jövőben a gyógy- és termálturizmus a megye gazdaságának egyik lehetséges kitorési pontját képezheti. Az idegenforgalmi szektor a megye GDP termelésében jelenleg is rangos helyet foglal el, ennek megfelelően kiemelt jelentőséggel bír a turisztikai szektor, valamint a hozzá kapcsolódó és a támogató háttér szolgáltatást biztosítók köre.

A megye fejlesztése szempontjából kiemelt jelentőségű az ágazat versenyképességének növelése. Ezzel kapcsolatosan a legnagyobb hiányosság a megye idegenforgalmában érdekelt gazdasági szereplők közötti együttműködés, közös fellépés hiánya. Ebből kifolyólag az egyes szereplők a saját pozícióikat igyekeznek konzerválni, ezáltal csak kismértékben valósul meg a változó igényekre épülő újabb vonzerők kialakítása, a meglévők fejlesztése. Kivétel ez alól Debrecen, ahol tudatos tervezéssel több új idegenforgalmi szempontból is jelentős intézmény került átadásra. Ilyenek a Főnix Csarnok, a Debrecen Jégcsarnok, illetve a Kőlcsey Konferencia Központ. A jelenleg meglévő vonzerők kihasználását ugyanakkor a turisztikai infrastruktúra fejletlensége teszi nehezzé. A legnagyobb hiányosságok közé tartozik, hogy jelenleg még csak tervezési szakaszban van a megye több turisztikai attrakcióját összekapcsoló kerékpár út. A rendelkezésre álló idegenforgalmi létesítmények műszaki állapota is sok helyen kívánni valót hagy maga után, fontos lenne tehát a turisták igényeit figyelembe vevő fejlesztések ösztönzése.

Jelenleg a megyébe látogató turisták néhány kiemelt és nagyhírű látványosság megtekintésén túl csak a fürdő szolgáltatásokkal tudják eltölteni idejüket, valamint kedvezőtlen időjárás esetén kevés számú alternatív programlehetőség közül lehet választani. A jelenlegi idegenforgalmi tendenciák azt a veszélyt is magukban hordozzák, hogy a vendégek jelentős része a romániai Bihar megyét választja úti célként, amely hasonló adottságú termálvíz bázissal rendelkezik, mint Hajdú-Bihar megye, de e mellett sokszínűbbek a táji-, természeti adottságai is, és rohamosan fejlődnek a turisztikai szolgáltatásai. Az idegenforgalmi attrakciók, szolgáltatások fejlesztésével párhuzamosan szükséges tehát az egész megyét érintő komplex turisztikai programcsomagok kialakítása, tematikus útvonalak meghatározása, és a hozzájuk kapcsolódó turisztikai és egyéb szolgáltatások, termékek fejlesztése. Annak érdekében pedig, hogy Hajdú-Bihar megye idegenforgalma ne vesztese legyen Bihar megye fejlődésének szükséges a két megye közötti együttműködés erősítése, az idegenforgalmi funkciók megosztása. A komplex fejlesztések megvalósítása által növelhető a turisták Hajdú-Bihar megyében eltöltött idejének hossza, valamint a megye idegenforgalmának jövedelmezősége is.

Tervezési keretek²:

ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ

Az idegenforgalmi versenyképesség növelése prioritása - akárcsak a Tudásbázis fejlesztése - az **Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió versenyképes**

² A tervezési keretek ismert összefoglaló táblázatai a stratégiai program mellékleteiben megtalálhatóak.

Magyarország megteremtésére vonatkozó **átfogó céljához** köthető, és az OFK következő stratégiai célkitűzéseivel illeszkedik:

1. a versenyképesség tartós növekedése
8. természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosítása

ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Az **Országos Területfejlesztési Konceptió átfogó céljai között** szintén szerepel a versenyképesség erősítése, kihangsúlyozva a területiség fontosságát. („**1. Térségi versenyképesség**”). Az OTK-ban megfogalmazott **területi célok** közül a **2. A régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése**, valamint a **4. Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületek** célkitűzésen belül **A Tisza-térség fenntartható felzárkóztatása és A termásvíz kincs integrált térségi hasznosítása** érinti az idegenforgalom versenyképességének erősítését.

ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV

Az **Új Magyarország Fejlesztési Terv** az idegenforgalom fejlesztését a **regionális operatív program fontos prioritási területként** határozza meg. Mivel azonban az idegenforgalom fejlesztése más ágazatok fejlesztésével is összefügg, ezért a összességében a következő operatív programok érintik Hajdú-Bihar megye jelen prioritását:

- **Gazdaságfejlesztési OP**
- **Közlekedésfejlesztési OP**
- **Észak-alföldi Regionális OP**

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA, STRATÉGIAI PROGRAMJA, 2007-2013

Az **Észak-alföldi régió** fejlesztési terveiben az idegenforgalom fejlesztését több célkitűzés és a hozzájuk kapcsolódó intézkedési javaslatok is érintik, az idegenforgalom kifejezett fejlesztése azonban nem stratégiai célkitűzése a régiónak, inkább a turizmus egyes tématerületeinek fejlesztése jelenik meg a tervdokumentumokban. Hajdú-Bihar megye idegenforgalmi versenyképességének növelése tehát az Észak-alföldi régió következő célkitűzéseivel kapcsolódik:

II. stratégiai cél: A régió természeti, környezeti rendszereinek kialakítása, megőrzése és fenntartható használata, a környezet értéként való kezelése. („Öko-régió”)

II/1. specifikus cél: A régió környezeti állapotának megóvása és fejlesztése, a környezeti adottságokra épülő környezetbarát turizmus feltételeinek javítása

II/1.5. intézkedés: Természeti és környezeti értékekre alapozott természetközeli turizmus fejlesztése

III. stratégiai cél: A régióban az egészséges élet lehetőségeinek biztosítása, a kapcsolódó endogén potenciál hasznosítása. („Egészséges-régió”)

III/2. specifikus cél: A régió termásvíz-készletére alapozott komplex egészség-vertikum kialakítása

III/2.3. intézkedés: Egészség-turizmus feltételrendszerének fejlesztése, valamint komplex turisztikai és egészségmegőrző és -fenntartó programcsomagok kialakítása

V. stratégiai cél: A régió területi különbségeinek mérséklése és a társadalmi kohézió erősítése, a foglalkoztatás bővítése. („Esélyteremtő és Felzárkózó-régió”)

V/3. specifikus cél: Települési környezet fejlesztése

V/3.2. intézkedés: A régió kulturális, szellemi és tárgyi örökségének megóvása, fejlesztése

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA

Az északalföldi régió Operatív Programjának prioritásai közül az idegenforgalmi versenyképesség erősítése a következő prioritásokhoz és intézkedéskehez illeszkedik:

1. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

1.2. Helyi gazdasági szereplők működési hatékonyságának növelése, együttműködéseinek elősegítése

2. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

2.1. Regionális és helyi jelentőségű közlekedési infrastruktúra fejlesztése

3. prioritás: A turisztikai potenciál erősítése

3.1. Versenyképes turisztikai attrakció- és termékfejlesztés

3.2. A turizmus fogadási feltételeinek javítása

3.3. Turisztikai szervezeti és működési feltételek javítása

4. prioritás: Térség- és településfejlesztés

4.1. Komplex településfejlesztés

4.3. Térségi és települési természet- és környezetvédelmi fejlesztések

Az országos és regionális fejlesztési célkitűzéseket, a nemzetközi trendeket és a megye adottságait, jelenlegi helyzetet figyelembe véve, **Hajdú-Bihar megyében** pontszerű fejlesztések helyett összehangolt, egymásra valamint megyén belüli és határon átívelő együttműködésekre épülő fejlesztések megvalósítása indokolt. Természetesen az idegenforgalmi fejlesztésekkel szemben is követelmény, hogy innovatív, újszerű, környezettudatos, tudásvezérelt megoldásokat alkalmazzanak – amelyek a fejlesztések hatékonyságát és fenntarthatóságát hivatottak növelni –, és építsenek a turizmus egészségipar fejlődését szolgáló lehetőségeire, adottságaira.

Az idegenforgalom versenyképességének növelésén belül kiemelten kell kezelni az egészségipar részét képező egészségturizmust és a hozzá kapcsolódó gyógyászati, wellness, fitness és egyéb más szolgáltatások környezetipar által támogatott, fenntartható fejlesztését.

Javasolt megyei alprogramok:

B.1. Turisztikai vonzerők fejlesztése

Hajdú-Bihar megye számos turisztikai vonzerővel rendelkezik. Ezek közül a legismertebbek a Hortobágy természeti értékei, Debrecen épített értékei, gyógy- termál fürdője, és a Virágkarnevál, Hajdúszoboszló gyógy- termál fürdője. Az idegenforgalom hosszú távú jövedelmezőségének biztosítása érdekében szükséges a megye területén található további vonzerőket is bevonva megvizsgálni az egyes attrakciók fejlesztésének költség-haszon mutatóit, majd a fejlesztéseket ez alapján rangsorolni. Így azok a fejlesztések kerülnek elsőként megvalósításra, amelyek jövedelmezőségük révén lehetőséget biztosítanak a továbbiak megvalósítására, újabb vonzerők nemzetközi jelentőségűvé tételére is. Kiemelten szükséges kezelni a több ágazathoz kapcsolódó,

multiplikációs hatást kiváltó vonzerők fejlesztését. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Hajdúszoboszló nemzetközi jelentőségű, komplex egészségturisztikai centrummá fejlesztése*
- *Hortobágy tájegység turisztikai programjainak fejlesztése, természeti és épített értékeinek megőrzése, fejlesztése,*
- *Hajdú-Bihar megyei gyógy- és termálfürdő hálózat kialakítása, szolgáltatáskínálat összehangolt fejlesztése*
- *Debreceni Virágkarneválhoz kapcsolódó megyei programok szervezése*

B.2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése

A turisztikai infrastruktúra elemeinek fejlesztésének szervesen ki kell egészítenie a vonzerők fejlesztését, ellenkező esetben a turisztikai infrastruktúra fejlettségének elmaradása a vonzerők potenciális jövedelem termelő képességét csökkenti. Az alprogram kiemelt fejlesztési területei a következők:

- *Turisztikai attrakciókat összekapcsoló kerékpárutak tervezése, fejlesztése, közutak műszaki állapotának javítása*
- *Információs szolgáltatások, szolgáltató helyek elérhetőségének fejlesztése, elektronikus információszerezés (internet, wap) lehetőségeinek összehangolt fejlesztése*
- *Egységes megjelenésű tájékoztató táblák kihelyezése az idegenforgalmi szempontból kiemelt térségekben,*
- *Minőségi szálláshelyek, gasztronómiai szolgáltatások fejlesztésének támogatása a gyógyfürdők környezetében,*
- *Speciális gyógyászati tevékenységeket végző gyógyfürdők létesítményeinek fejlesztése,*
- *Tematikus kialakítású, tájba illő fürdők kialakítása*
- *A megye kulturális örökségeit megőrző kastélyok felújítása, turisztikai és közösségi funkciókkal való ellátása*

B.3. Komplex turisztikai programcsomagok kialakításának ösztönzése

A megyébe látogató turisták – legyen szó akár hivatásból, akár szabadidejükben ide látogatókról – az itt eltöltött idő tartalmát eltöltését igénylik. A vendégek érdeklődési területeiknek megfelelően több szegmenst alkotnak, amelyek igényei jól körvonalazható. A turisztikai fejlesztéseknek alapvető feladata az egyes szegmensek igényeire vonatkozó programcsomagok kialakítása, és a turisták „végigvezetése” a különböző attrakciókból, turisztikai termékek és szolgáltatások igénybeviteléből álló programokon. A turisztikai programok kialakítása tekintetében törekedni kell a környező térségekkel – kiemelten Bihar megyével – való együttműködésre, közös programcsomagok kialakítására. Az alprogram kiemelt fejlesztési területei a következők:

- *Az aktív-, üzleti-, öko-, gyógy-, termál-, kerékpáros-, sport-, kulturális-, lovas-, vadász turizmus iránt érdeklődő résztvevők célcsoportoknak szóló specifikus programcsomagok kialakítása,*
- *Tematikus turisztikai útvonalak kijelölése, a kerékpárutakkal összehangolt fejlesztése,*
- *Hajdú-Bihar – Bihar turisztikai programcsomagok kialakítása.*

B.4. Turisztikai marketing tevékenység fejlesztése

A turisztikai szolgáltatások/termékek igénybevitelének mértéke, a megyébe vonzott látogatók száma és ezáltal az ágazat jövedelemtermelő képessége is nagy mértékben befolyásolható megfelelően tervezett, tudatos és koordinált marketing tevékenységgel. A

marketing akciók elengedhetetlen feltétele a megfelelő – külföldiek számára is értelmezhető – arculati elemek kialakítása. A marketing tevékenység során kiemelhető megyei sajátosság, hogy Hajdú-Bihar megyében található Magyarország keleti részének legnagyobb gyógy- és termálvíz bázisa.

Jelenleg is történik ilyen jellegű tevékenység, azonban az ágazat versenyképességének erősítése további feladatok végrehajtását indokolja. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Egységes turisztikai arculat (logo, szlogen, stb.) kialakítása, amely által külföldiek számára is érthető módon kommunikálható a megye kiemelkedő gyógy- és termálturisztikai vonzereje.*
- *Megyei, térségi és települési marketing akciók összehangolt lebonyolítása,*
- *Kapcsolt marketing ösztönzése, speciális turisztikai marketing képzések szervezése az idegenforgalmi vállalkozások vezetői részére.*

B.5. Együttműködések ösztönzése az idegenforgalomban

Megyei szintű turisztikai fejlesztések megvalósítása során a legnagyobb hatékonyság – mind a költségek fedezése, mind pedig a fejlesztések hasznosítása területén – az érintettek széles körű együttműködésével érhető el. Az alprogram keretében ennek megfelelően a következő kiemelt feladatok fogalmazhatók meg:

- *A turisztikai szolgáltatások horizontális és vertikális együttműködésének fejlesztése és koordinálása, együttműködések formalizálása, egészségturisztikai klaszter kialakítása*
- *Határon átnyúló együttműködések, kiemelten Hajdú-Bihar és Bihar megyék idegenforgalmi együttműködését elősegítő program koordinációs iroda létrehozása.*

A jelen prioritáshoz kapcsolódó alprogramok az eltérő adottságoknak megfelelően a megye teljes területét érintik, elsősorban is a komplex turisztikai programcsomagok kialakítása, a turisztikai infrastruktúra és vonzerő fejlesztése. Így érhető el, hogy a különböző igényekkel rendelkező vendégek számára az igényeinek megfelelő, magas minőségű szolgáltatások váljanak elérhetővé. A megye egyes térségei megfelelő adottságokkal rendelkeznek az aktív-, üzleti-, konferencia-, és vadászturizmushoz, amelyek fejlesztési igényeit szintén figyelembe kell venni a turisztikai fejlesztések megvalósítása során.

A megvalósítás lehetséges szereplői:

- Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács
- Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség
- Magyar Turizmus Rt. Észak-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság
- Magyar Turizmus Rt. további Regionális Marketing Igazgatóságai
- Megyei Tourinform Irodák
- Észak-alföldi Termál Klaszter Egyesület
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Debrecen Megyei Jogú Város
- Magyar Szállodaszövetség
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- Idegenforgalom területén működő vállalkozások – elsősorban Hajdú-Bihar megyéből és a romániai Bihar megyéből

- Balmazújvárosi Kistérség Többcélú Társulása
- Bihari Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulása
- Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Társulása
- Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás
- Hajdúhadházi Többcélú Kistérségi Társulás
- Hajdúszoboszlói Kistérségi Többcélú Társulás
- Polgári Kistérség Többcélú Társulás
- Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás

C. PRIORITÁS: VÁLLALKOZÁSI KÖRNYEZET FEJLESZTÉSE

Indokoltság:

Hajdú-Bihar megye gazdasági versenyképessége és az életminőség szempontjából is lényeges, hogy milyen feltételek között működhetnek a vállalkozások. A versenyképesség szempontjából egyértelműen az a cél, hogy hatékony, jó jövedelemtermelő képességű vállalkozások sokasága működjön a megyében. Az életminőségre ezek a vállalkozások munkahely teremtő képességükön túlmenően az elérhető termékek és szolgáltatások körének bővülésével, és társadalmi szerepvállalásukkal is hatnak.

A vállalkozási környezetet számos tényező alkotja. Ezek egy részére Hajdú-Bihar megyének nincs közvetlen befolyása, mások fejlődését viszont képes ösztönözni. A jelenlegi vállalkozási környezetre jellemző, hogy alacsony szinten van az üzleti infrastruktúrával való ellátottsága, és az ebbe a körbe tartozó Ipari Parkok átlagos kihasználtsága is alacsony. A kihasználtság javítása az üzleti infrastruktúrák további – kereslet orientált – fejlesztését, illetve aktív, marketing szemléletű befektetés-ösztönzést igényel.

Az M3, M35 gyorsforgalmi utak valamint a 2013-ig megvalósuló M4 gyorsforgalmi út építése és a 100 vasúti fővonal fejlesztése Hajdú-Bihar megyét a kelet-nyugat, észak-dél irányú közlekedési kapcsolatok egyik jelentős tengelyévé teszik. A közlekedési helyzetből eredő előnyök, valamint Debrecen és az országhatár mentén fekvő térség közlekedés-földrajzi adottságai kedveznek a logisztikai szolgáltatásoknak, amelyeknek még nincsenek jelentős hagyományai a megyében, ezért indokolt az ágazat háttérét megalapozó fejlesztések megkezdése.

A fejlett közlekedési kapcsolatokon túl Debrecen fejlesztési tengelyekkel is kötődik a környező megyékhez. Ezek a Debrecen-Nyíregyháza innovációs tengely és a Debrecen-Nagyvárad fejlesztési tengely. A Debrecen-Nyíregyháza innovációs tengely Hajdú-Bihar megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye több települését is érinti. Ahhoz, hogy az innovációs tengely mentén fekvő települések számára is gyümölcsöző legyen a két megyeszékhely együttműködése, szükséges az innováció, valamint a kutatás-fejlesztéshez kapcsolódó üzleti infrastruktúrafejlesztések, és szolgáltató környezet megvalósítása. A Debrecen-Nyíregyháza tengelytől a kapcsolat jellegében tér el a Debrecen-Nagyvárad tengely. A két város közötti együttműködési lehetőségek jelenleg körvonalazódnak, de az látható, hogy a közlekedési infrastruktúra fejlesztések hatására a logisztikai tevékenységre irányuló fejlesztések képzelhetőek el a tengely vonalában. Ennek egyik fontos feltétele lenne a 47-es számú főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése, amely Debrecen érintésével összekapcsolná az M3-hoz kapcsolódó M35 és a tervezett M4 gyorsforgalmi utakat, jelentősen javítva a keleti országrész észak-déli közlekedési lehetőségeit.

Mint a városok közötti fejlesztési tengelyek kialakítása kapcsán is érzékelhető, a gazdasági együttműködések szerepe fokozatosan felértékelődik a hatékonyságra és az eredményességre való egyre hangsúlyosabb törekvések hatására. Hasonlóan felértékelődnek a helyi foglalkoztatásban rendkívül fontos szerepet játszó kis- és középvállalkozások. A kis és középvállalkozások megfelelő fejlődésének gátja a legtöbb esetben a támogató háttér hiánya. Ez jelenti a fejlesztési források nehéz hozzáférhetőségét, de legalább ilyen gátló tényező a tanácsadói szolgáltatások elérhetőségének hiánya. Ezekre a területekre a gazdasági versenyképesség növelés érdekében különös figyelmet kell fordítani.

Tervezési keretek³:**ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ**

A vállalászási környezet fejlesztése rendkívül fontos eleme a versenyképességnek, ennek megfelelően jelen prioritás mind az országos, mind a regionális fejlesztési célokhoz illeszkedik. Az **Országos Fejlesztéspolitikai Konceptió átfogó céljai** között szerepel **a versenyképes Magyarország** megteremtése. Hajdú-Bihar megye vállalászási környezet fejlesztésére vonatkozó fejlesztési prioritása az OFK céljainak megvalósulását az alábbi **stratégiai célkitűzésekhez** való illeszkedéssel segíti elő:

1. **a versenyképesség tartós növekedése**
2. **a foglalkoztatás bővülése**
6. **a fizikai elérhetőség javulása**

ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Az **Országos Területfejlesztési Konceptió átfogó céljai** közül jelen prioritás az **1. Téségi versenyképesség, 2. Területi felzárkózás**, valamint a következő középtávú területi célokhoz kapcsolódik.

2. **A régiókat dinamizáló fejlesztési pólusok megerősítése és a városhálózati kapcsolatrendszer fejlesztése**
3. **Elmaradott térségek, külső és belső perifériák felzárkóztatása**
5. **Határmenti területek fejlesztése és határon átnyúló térségi együttműködésük erősítése**

ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV

Az **Új Magyarország Fejlesztési Terv** fejlesztéseinek keretet adó prioritások közül jelen prioritás elsősorban a

- **Gazdaságfejlesztési OP,**
- **Közlekedésfejlesztési OP,**
- **Humán Erőforrások Fejlesztése OP.** valamint az
- **Észak-alföldi Regionális OP**

fejlesztési területeihez köthető leginkább.

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA, STRATÉGIAI PROGRAMJA, 2007-2013

A vállalászási környezet fejlesztése prioritás az **Észak-alföldi Régió „Dinamikus régió”** stratégiai célkitűzései közül főként az első specifikus céllal, a régió gazdasági potenciáljának fejlesztésével összhangban került kialakításra, oly módon, hogy épít a megye erősségeire és lehetőségeire, valamint a gyengeségeket igyekszik kiküszöbölni. Az Észak-alföldi régió fejlesztési célkitűzései közül tehát a következőket érinti a prioritás:

I. stratégiai cél: A régió stratégiai helyzetére és humán erőforrására építő versenyképes, piacvezérelt és innováció-orientált gazdaság továbbfejlesztése („Dinamikus régió”)

I/1. specifikus cél: A régió gazdasági potenciáljának fejlesztése

I/1.1. intézkedés: Működőtöke letelepedését szolgáló infrastrukturális kapacitásfejlesztés, befektetés-ösztönzés, régiómarketing

I/1.2. intézkedés: Logisztikai potenciál fejlesztése

I/1.3. intézkedés: Hazai, regionális, magas hozzáadott értéket előállító KKV-k

³ A tervezési keretek ismert összefoglaló táblázatai a stratégiai program mellékleteiben megtalálhatóak.

fejlődését biztosító feltételek elősegítése

I/1.5. intézkedés: Határon átnyúló gazdasági kapcsolatok, együttműködések dinamizálása, interregionális kapcsolatok fejlesztése

I/2. specifikus cél: A régió elérhetőségét biztosító interregionális kapcsolatrendszerek fejlesztése

I/2.1 intézkedés: A régió elérhetőségének javítása, az európai hálózatokba történő bekapcsolódás (az innovációs centrumok és szubcentrumok hálózatának kialakítása)

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA

Az északalföldi régió Operatív Programjának prioritásai közül a vállalkezési környezet fejlesztése a következő prioritásokhoz és intézkedéskehez illeszkedik:

1. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

1.1. Kistérségi és helyi ipari területek fejlesztése

1.2. Helyi gazdasági szereplők működési hatékonyságának növelése, együttműködéseinek elősegítése

1.3. Regionális K+F eredmények és a regionális innováció elterjedésének és gyakorlati alkalmazásának elősegítése

2. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

2.1. Regionális és helyi jelentőségű közlekedési infrastruktúra fejlesztése

4. prioritás: Térség- és településfejlesztés

4.1. Komplex településfejlesztés

4.3. Térségi és települési természet- és környezetvédelmi fejlesztések

A meghatározásra került alprogramok megvalósítása során fontos követelmény a környezetiparban, az egészségiparban, az agro-businessben érdekelt vállalkozások, valamint a kis- és középvállalkozások preferálása, valamint az együttműködési háttér megteremtése és az együttműködések ösztönzése.

Javasolt alprogramok:

C.1. Vállalkozói együttműködések ösztönzése

A jelenlegi gazdasági környezet nyújtott lehetőségek között a vállalkozások versenyelőny-szerzésének egyik lehetséges alternatívája, ha formalizált együttműködések alakítanak ki. A lehetséges feladatok ellátása és a fejlesztések finanszírozásának közös biztosítása mellett a formalizált együttműködések előnye, hogy jobb eséllyel képes támogatási forrásokhoz jutni, és a résztvevők akár önállóan, akár együttesen is felléphetnek a különböző piaci szituációkban. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Klaszter szervezetek kialakításának ösztönzése az alternatív energiahasznosítás, a környezetipari és az egészségipari területén,*
- *Beszállítói hálózatok létrehozásának ösztönzése, üzleti találkozók szervezése, közvetítés a potenciális beszállítók és a végtermék előállítók között*

C.2. Kis- és középvállalkozások támogató háttérének fejlesztése

A megye kis- és középvállalkozásainak fejlődéséhez szükséges, hogy folyamatosan naprakész információk és ismeretek birtokában végezhesék tevékenységeiket. Mivel a kis- és középvállalkozások méretükből adódóan nem képesek a tevékenységeiket érintő minden szakterületen szakértőket foglalkoztatni, ezért fontos, hogy megfelelő támogató

hátter álljon rendelkezésükre. Fontos továbbá, hogy a tevékenységeikkel kapcsolatos kutatás-fejlesztési projektekbe is aktívan be tudjanak kapcsolódni és a kutatási eredményeket felhasználva juthassanak versenyelőnyhöz működési területükön. A támogató háttér fejlesztése a megyében jelenleg is működő, kis- és középvállalkozásokat segítő szervezetek (például Hajdú-Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány) megerősítésével érhető el leghatékonyabban.

Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Pénzügyi, marketing, műszaki, jogi, pályázati, projektfejlesztési tanácsadások elérhetővé tétele, tanácsadói kör kialakítása, tanácsadások igénybevételének támogatása*
- *Térségi üzleti szolgáltató központok létrehozása a „Dinamikus és dinamizálható térségi központok jelentősebb vonzáskörzettel” és a „Környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések” térségekbe tartozó településeken*

C.3. Logisztikai háttér fejlesztése

A megyeszékhely Debrecen - amely 3 közlekedési ág: közúti-, vasúti-, és légi közlekedési csomópont –, Püspökladány, Biharkeresztes valamint Polgár és Görbeháza térsége rendelkezik jelenleg a legkedvezőbb logisztikai adottságokkal. Annak érdekében azonban, hogy az adottságokat megfelelő mértékben ki tudja a megye használni, az üzleti, közlekedési és a közüzemi infrastruktúra fejlesztését kell megvalósítani. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Logisztikai központok kialakítása, közlekedési és közüzemi infrastruktúrával való ellátása, megközelíthetőségének fejlesztése, preferáltan Debrecen, Görbeháza, Polgár, Biharkeresztes és Püspökladány településeken*
- *Debreceni repülőtér fejlesztése, regionális cargo logisztikai szolgáltatás feltételeinek megteremtése*
- *A környező megyék közeli logisztikai centrumaival (többek között Tiszaújváros, Szolnok, Nyíregyháza) való funkciómegosztás lehetőségeinek vizsgálata, együttműködések kialakítása*

C.4. Aktív befektetés-ösztönzés

A vállalkozási környezet fejlesztésén belül a befektetés-ösztönzési programok lebonyolítása során növelhető a megyei beruházások száma és növelhető a vállalkozói aktivitás. A befektetés-ösztönzési tevékenység célzott és aktív folytatása lehetővé teszi a megye fejlesztési érdekeinek megfelelő gazdasági szervezetek Hajdú-Bihar megyei beruházásainak növelését. A befektetés-ösztönzés megvalósítása során egyaránt koncentrálni kell a vonzó üzleti infrastruktúra kialakítására, fejlesztésére és aktív marketing tevékenységek megvalósítására. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Üzleti infrastruktúra (ipari parkok, ipari területek, kistérségi gazdaságfejlesztési ipari parkok, üzleti szolgáltató központok, inkubátorházak és inkubátor csarnokok) fejlesztése: közlekedési és közüzemi infrastruktúrával való ellátása, megközelíthetőségének fejlesztése a "Regionális pólus és alközpontjai agglomerálódó térségei", illetve a "Dinamikus és dinamizálható térségi központok jelentősebb vonzáskörzettel" térségekbe tartozó településeken;*
- *A megyei befektetési lehetőségeket kiejánló kampányok és üzleti találkozók szervezése, részvétel szakkiallításokon, konferenciákon,*
- *Egységes megyei arculat kialakítása, támogatás az Ipari Parkok, ipari övezetek, logisztikai övezetek részére az egységes arculathoz illeszkedő, befektetés-ösztönzési kiadványok, honlapok készítéséhez.*

C.5. A megye határain átnyúló fejlesztési tengelyek komplex fejlesztése

Hajdú-Bihar megye területét jelenleg két kiemelt fejlesztési tengely érinti: A Debrecen-Nyíregyháza innovációs tengely és a Debrecen-Nagyvárad (Oradea) fejlesztési tengely. A vállalkozási környezet – azon belül is főként az infrastruktúra és a szolgáltatási környezet – fejlesztése szükséges a tengelyek kijelölt funkcióinak betöltése érdekében. Az alprogramhoz a következő kiemelt fejlesztések kapcsolódnak:

- *A Debrecen-Nyíregyháza innovációs tengely és a Debrecen-Nagyvárad (Oradea) fejlesztési tengely mentén fekvő települések üzleti, közlekedési és kommunális infrastruktúrájának valamint üzleti szolgáltatási hátterének fejlesztése,*
- *Barnamezős ipari területeken telephely rehabilitáció indítása*
- *A tengelyek mentén fekvő településeket összekötő út- és vasúthálózat fejlesztése,*
- *Tömegközlekedés feltételeinek javítása preferáltan a Debrecen-Nyíregyháza, majd a Debrecen-Nagyvárad tengely vonzáskörzetében: Debrecen-Nyíregyháza elővárosi vasúti közlekedés megszervezése valamint intermodális közlekedési csomópont kialakítása Debrecenben*

Az alprogram fejlesztéseivel kapcsolódik az Országos Területfejlesztési Konceptióban kijelölt M4 gyorsforgalmi út Püspökladány - Ártánd közötti szakaszának megépítése, az M35 gyorsforgalmi út továbbépítése Debrecen és az M4 gyorsforgalmi út között, a 4-es számú főút burkolat-felújítása és korszerűsítése valamint a Debrecen-Nyíregyháza szakasz 4 sávossá fejlesztése valamint a 47-es főút burkolat-felújítása és korszerűsítése. Ezen fejlesztések megvalósítása azonban nem megyei kompetencia.

C.6. Termékek és szolgáltatások hozzáadott értékének növelésének ösztönzése

A hozzáadott érték növelésének ösztönzése a vállalkozási környezet fejlesztésének olyan eleme, amely a hagyományos fejlesztési gyakorlattól eltérően a vállalkozások gazdasági szerepvállalásának formálására helyezi a hangsúlyt. Ezen belül is kiemelkedő terület a termékek és szolgáltatások hozzáadott értékének az innovatív termeléssel, technológiai fejlesztésekkel, történő növelése, amely a fogyasztói érték emelkedésén keresztül kedvezően hat a megye gazdaságának jövedelemtermelő képességére. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési terület a következő:

- *Technológia fejlesztés elősegítése kiemelten a környezetipar és az egészségipar területén,*

A prioritáshoz kapcsolódó alprogramok megvalósulása eltérő módon érinti a megye egyes térségeit. Várhatóan elsősorban a jelenlegi gazdasági centrumokra – ezeken belül is kiemelten Debrecenre, mint nemzeti versenyképességi pólus – kistérségi központokra, az országos közlekedési fővonalak mentén fekvő településekre és nem utolsósorban a Debrecen-Nyíregyháza innovációs tengely valamint a Debrecen-Nagyvárad (Oradea) tengelyre koncentrálódik majd. A kis- és középvállalkozások fejlesztése viszont a helyi vállalkozások erősítését célozza, tehát a fejlesztések elsősorban a gazdaságilag kevésbé fejlett településeken okozhatnak változást.

A megvalósítás lehetséges szereplői:

- Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács
- Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség
- Debreceni Egyetem
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Debrecen Megyei Jogú Város

- Debreceni Regionális és Innovációs Ipari Park Kft.
- Airport-Debrecen Repülőtér üzemeltető Kft.
- Észak-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség
- Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
- Polgári Ipari Park – Polgár-Invest Kft.
- Berettyóújfalui Ipari Park
- Hajdú - Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- ITD Hungary ITDH Kht. Észak-Alföldi Régióközpont
- Megyei és megyén kívüli vállalkozások
- Balmazújvárosi Kistérség Többcélú Társulása
- Bihari Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulása
- Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Társulása
- Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás
- Hajdúhadházi Többcélú Kistérségi Társulás
- Hajdúszoboszlói Kistérségi Többcélú Társulás
- Polgári Kistérség Többcélú Társulás
- Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás

D. PRIORITÁS: AGRO-BUSINESS ÁGAZAT ERŐSÍTÉSE

Indokoltság:

A nagy területű, jó talajadottságokkal rendelkező termőterületeknek köszönhető a mezőgazdaság mindig is kiemelkedő szerepet játszott Hajdú-Bihar megye életében. A mezőgazdaság, valamint az erre épülő feldolgozóipar és az agrár szektort kiszolgáló gépipar együttesen biztosított megélhetést a megye lakosságának jelentős részének.

A rendszerváltást követően az árutermelő agrár szféra és a szociális jellegű mezőgazdasági tevékenység nem különült el élesen. Ez jelenleg is az ágazat egyik legnagyobb problémája, amely megnehezíti az agrárrendtartás kialakítását is. A másik probléma az ágazat versenyképességének és ezáltal a jövedelemtermelő képességének folyamatos csökkenése, a feldolgozóipar leépülése, melynek számos külső oka is van, és megoldása nem megyei szintű feladat. Az agrárágazattal kapcsolatos változtatások azonban elkerülhetetlennek látszanak. Ennek egyik lehetséges iránya az, hogy új, versenyképes termelési technikák kerülnek alkalmazásra, amelyek a piaci igényeknek megfelelő termelést tesznek lehetővé. Fontos ez abból a szempontból is, hogy a legújabb nemzetközi tendenciák alapján az Európai Unió jelenleg hatályos mezőgazdasági programja is jelentős változások elé néz. A Világkereskedelmi Szervezet (WTO) és az EU megállapodása szerint a mezőgazdasági termelés export támogatása 2014-ig megszüntetésre kerül, az Unió költségvetése 2013-ig biztosítja az erre vonatkozó támogatási forrásokat. A jelenlegi költségvetési időszak végén az Európai Unió belüli agrártámogatások tekintetében is változások várhatóak.

A piaci szabályozások átalakulása, a költséghatékony termelés követelménye mellett a piaci kereslet átalakulása is változásokat tesz szükségessé az ágazatban. Jelenleg az alacsony hozzáadott értékű tömegtermelés jellemző a megyére, miközben egyre növekszik a magas hozzáadott értékű, egyenletes minőségű, tanúsítvánnyal rendelkező élelmiszerek, élelmiszer-alapanyagok iránti igény.

Új keresleti tényezőként jelenik meg a piacon az energiaipar, amely megújuló energiaforrásként növényi és állati eredetű anyagokból, termelési melléktermékekből nyer energiát. Az Észak-Alföldi régió egyik legjelentősebb biomassza erőműve a megye határához közel, Szakolyban épül, amelynek gazdaságos kihasználásához folyamatosan nagy mennyiségű fűtőanyag szükséges. Az energianövények termeléséhez a megye gyengébb adottságú területei megfelelőek – abban az esetben ha azok természetvédelmi szempontból nem jelentősek –, ezért ezekre a területekre érdemes koncentrálni a termelés ösztönzését. Más irányú fejlesztések megvalósítására ad lehetőséget a megye termálvíz készlete. A jelenleg hasznosítatlan, illetve a balneológiai célra hasznosított termálvíz alkalmas a magas hozzáadott értéket termelő üvegházi termelésben való hasznosításra, újrahasznosításra. Ez a megoldás Hajdú-Bihar megyében még nem elterjedt, ezért fontos az ösztönzése.

A mezőgazdasági fejlesztések, a megfelelő jövedelmezőséggel való termelés nehezen megvalósítható a termelők összehangolt piaci fellépése nélkül. Ennek hiánya jelenleg is érezhető. A korábbi integrátori hálózatok rendszere az ágazat válsága miatt veszített szerepéből, az egyéb együttműködési formák (például TÉSZEK) pedig még nem erősödtek meg. A mezőgazdasági együttműködések fejlesztése tehát szintén fontos fejlesztési feladat. Az együttműködések mellett a közös fellépés, az egységes megjelenés is jelentős piacbefolyásoló tényező, ezért az agro-business területén kiemelt figyelmet kell fordítani a marketing szemlélet érvényesülésére, marketing tevékenységek ösztönzésére is.

Tervezési keretek⁴:

Az agro-business ágazat erősítését az országos tervezésnek csak néhány célkitűzése érinti. Ez főként az ágazat nemzeti jövedelemhez való jelenlegi alacsony arányú hozzájárulásával, valamint a foglalkoztatásban betöltött csökkenő szerepének tulajdonítható.

ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ ÉS ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Az **Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció** és az **Országos Területfejlesztési Koncepció átfogó céljai** közül jelen prioritás a **versenyképesség erősítésére** vonatkozóhoz kapcsolható. Az agrárium számára a környezetipar, a megújuló energiaforrások és a kőolajszármazékok felhasználásával készülő termék kiváltásának fejlődésével új dimenziói kezdnek kibontakozni. Az új lehetőségekre reagáló, a prioritásban is megjelenő fejlesztések kapcsán Hajdú-Bihar megye agro-business ágazat erősítésére vonatkozó prioritása az OTK következő területi céljaihoz kapcsolódik:

4. **Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületek**
  - **A termálvíz kincs integrált térségi hasznosítása**
  - **A megújuló energiaforrások részarányának növelése**
6. **Rurális térségek területileg integrált fejlesztésének prioritása**
  - **Az aprófalvas térségekben az értékmegőrzés, funkcióváltás és az esélyegyenlőség megteremtése**

ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV

Az **Új Magyarország Fejlesztési Terv Operatív** programjai közül a **Környezet-, és energiafejlesztési OP, valamint az Észak-alföldi Regionális OP** érinti az agro-business fejlesztésének területét.

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA, STRATÉGIAI PROGRAMJA, 2007-2013

Az **Észak-alföldi régió** fejlesztésére vonatkozó stratégiai célkitűzések között már kiemelten jelenik meg az agrárvertikum fejlesztése. Ez a megkülönböztetett figyelem az ágazatnak a régió gazdasági és foglalkoztatási szerkezetében az országos átlagnál nagyobb arányából fakad. Hajdú-Bihar megye agro-business fejlesztési prioritása összhangban van az Észak-alföldi Régió **„Agrár-régió” stratégiai célkitűzésével**, de e mellett további stratégiai célokhoz tartozó specifikus célokhoz is kapcsolódik. Az említett célkitűzések a következők:

IV. stratégiai cél: A régió versenyelőnyeiire alapozott piacvezérelt és innováció-orientált agrárvertikum kialakítása. („Agrár-régió”)

IV/1. specifikus cél: A régió mezőgazdasági termőterületein az adottságokhoz és a piaci lehetőségekhez igazodó korszerű termelés kialakítása

IV/1.1. intézkedés: Korszerű mezőgazdasági termelőrendszerek kialakítása

IV/1.2. intézkedés: Nem élelmiszeripari célú mezőgazdasági termelés elterjedésének elősegítése

IV/2. specifikus cél: A mezőgazdasági termékek versenyképességének növelése

IV/2.1. intézkedés: Régióspecifikus termékek előállításának fejlesztése

IV/2.2. intézkedés: Agrár- és élelmiszeripari termékek feldolgozási szintjének növelése

⁴ A tervezési keretek ismert összefoglaló táblázatai a stratégiai program mellékleteiben megtalálhatóak.

IV/2.3. intézkedés: Agrárgazdasághoz kötődő K+F tevékenységek támogatása

IV/2.4. intézkedés: Agrár- és élelmiszeripari termékek logisztikájának és marketingjének fejlesztése

I. stratégiai cél: A régió stratégiai helyzetére és humánerőforrására építő versenyképes, piacvezérelt és innováció-orientált gazdaság továbbfejlesztése. („Dinamikus-régió”)

I/1. specifikus cél: A régió gazdasági potenciáljának fejlesztése

I/1.3 intézkedés: Hazai, regionális, magas hozzáadott értéket előállító KKV-k fejlődését biztosító feltételek elősegítése

I/1.4. intézkedés: Az innováció-vezérelt, piacorientált gazdasági aktivitás ösztönzése, a K+F eredmények gyakorlati alkalmazásának elősegítése

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA

Az északalföldi régió Operatív Programjának prioritásai közül az agro-business ágazat erősítése a következő prioritásokhoz és intézkedéskehez illeszkedik:

1. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

1.2. Helyi gazdasági szereplők működési hatékonyságának növelése, együttműködéseinek elősegítése

1.3. Regionális K+F eredmények és a regionális innováció elterjedésének és gyakorlati alkalmazásának elősegítése

2. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

2.1. Regionális és helyi jelentőségű közlekedési infrastruktúra fejlesztése

4. prioritás: Térség- és településfejlesztés

4.3. Térségi és települési természet- és környezetvédelmi fejlesztések

Az agrárágazat jellegéből adódóan a környezetiparban, valamint az egészségiparban is jelentős szerepet játszik **Hajdú-Bihar megyében**. Ennek megfelelően a fejlesztéseknek egyik kiemelt területe az egészségiparhoz kapcsolódó termékek előállításának ösztönzése, amely elsősorban a biotermelés, illetve a funkcionális élelmiszer alapanyag és egyéb funkcionális termékek termelését jelenti. A másik kiemelt terület a környezetipar, amelyhez kapcsolódóan a megújuló energiaforrások termelése, környezetbarát technológiák kialakítása, fejlesztése és alkalmazása a termelésben, a melléktermékek környezettudatos kezelési feltételeinek biztosítása, újrahasznosítása, és az ezekhez szükséges szolgáltatások fejlesztése a feladat.

Jelen prioritás a fenti tényezőket figyelembe véve került kialakításra, annak érdekében, hogy Hajdú-Bihar megye mezőgazdasága versenyképesen és a 7 év múlva bekövetkező változásokra reagálni képes módon fejlődjön. Jelen prioritás kapcsán fontos kiemelni, hogy nem a szociális jellegű mezőgazdasági termelés fejlesztése a cél, hanem a piaci alapon versenyképes, árutermelő üzleti vonalé.

Javasolt alprogramok:

D.1. Új, versenyképes termelés technikák alkalmazásának elősegítése

A piaci verseny hatására a mezőgazdasági termelés területén is szükség van új, alternatív termelési technikák alkalmazására, valamint a rendelkezésre álló erőforrások hatékony hasznosítására. Az agrártermelés jelenlegi trendjeiben a nem élelmiszer-célú termelés erősödése tapasztalható. Hajdú-Bihar megye kedvező mezőgazdasági adottságai és agrár-hagyományai megfelelő alapként szolgálnak a versenyképes

termeléshez, ezen belül is környezet- és egészségipar igényeinek kielégítéséhez. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Alternatív mezőgazdasági termelés ösztönzése (például funkcionális, bio, növények termesztés és az állattenyésztés), kiemelten a leszakadó tércategóriába tartozó településeken*
- *Termálvíz mezőgazdasági célú hasznosítási lehetőségeinek felmérése, a hasznosítás ösztönzése a legalább 30 C fokos kutak közelében.*

D.2. Hozzáadott érték növelése az agrár ágazatban

A hozzáadott érték növelése az agrárágazat versenyképességének egyik alapvető pillére. A megyében előállított alapanyagok helyi feldolgozása és késztermékként való értékesítése nagymértékben képes hozzájárulni az ágazat jövedelmezőségének javulásához. Fontos, hogy ennek érdekében mind a termelés, mind a feldolgozás során kiemelten kell ösztönözni az innovatív megoldások alkalmazását, amely leghatékonyabban akkor valósulhat meg, ha a tudomány és a gazdaság együttműködve végez kutatás-fejlesztési tevékenységeket. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek:

- *Agrárszektor és a kutató intézmények közötti együttműködés ösztönzése, üzleti kapcsolatok kialakításának szervezése, támogatása,*
- *Agrártermékek termelési és feldolgozási technológiájának összehangolt fejlesztése, új kutatási eredmények gyakorlati hasznosításának támogatása.*

D.3. Alternatív energiatermelés igényeinek kielégítése

A mezőgazdasági termékek egy része, illetve a mezőgazdasági termelés melléktermékeinek jelentős része alkalmas arra, hogy korszerű eljárások révén energetikai célra hasznosítsák. A megyében és annak közvetlen környezetében jelenleg vannak előkészítés alatt azok a nagy beruházások, amelyek felvevőpiacot jelentenek a mezőgazdasági hulladékok és energianövények számára. A megyében található nagyobb állattartó telepeken – megfelelő technológia felhasználásával – biogáz termelésére van mód. A környezetiparhoz kapcsolódó alternatív energiatermelés lehetőségeinek kiaknázása érdekében, jelen alprogramhoz kapcsolódóan a következő fejlesztési területek emelhetők ki:

- *Energianövények telepítésének ösztönzése megfelelő talajadottságokkal rendelkező térségekben, kiemelten kezelve a „Vidéki erőforrás-hasznosítás potenciális terei” tércategóriába tartozó településeket.*
- *Mezőgazdasági hulladékok energetikai hasznosításának ösztönzése,*
- *Biogáz termeléséhez szükséges infrastruktúra fejlesztésének ösztönzése*

D.4. Újszerű mezőgazdasági együttműködések ösztönzése

A mezőgazdaság területén az egyéni gazdálkodók, vállalkozók érdekérvényesítése a kereskedelemmel, feldolgozóiparral szemben alacsony mértékű. Ennek javítása az agrárágazatban érintettek együttműködésének fejlesztésével lenne elérhető. Az alprogramhoz a következő kiemelt tevékenységek kapcsolódnak:

- *Integrátori hálózatok kialakítása,*
- *Termelői szövetezések, agrárágazati klaszter szervezet kialakításának ösztönzése, lehetőségeinek vizsgálata*

D.5. Agrármarketing tevékenység fejlesztése

Az agrártermelés fejlesztése maga után vonja a marketing orientált értékesítés fejlesztésének szükségességét is. Mindez költséghatékonyasági szempontok következtében leginkább közösségi szinten – termelői csoportok, tájegységek (ország,

régió, megye vagy térség) szintjén – valósítható meg hatékonyan. A megfelelően tervezett és koordinált közösségi marketing aktivitás, a megye sajátosságainak a középpontba helyezése és megfelelő promóciója, valamint a piackutatás elősegíti az ágazat versenyképességének erősítését. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt tevékenységek a következők:

- *Agrártermékek megyei arculatának kialakítása, a termékek megyei arculathoz illeszkedő megjelenésének támogatása,*
- *A regionális, országos és nemzetközi kiállításokon, üzleti találkozókra való csoportos részvétel támogatása,*
- *A gazdálkodók marketing ismeretinek fejlesztése*
- *Megyei, térségi védjegyek (például: „Hajdúsági”, „Bihari”, vagy egyéb más védjegy elnevezések) és a hozzájuk kapcsolódó minőségbiztosítási rendszer kialakítása, népszerűsítése a termelők és a fogyasztók körében, védjegy koordinációs szervezet létrehozása.*

Az agro-business ágazat erősítése a megye teljes területén releváns fejlesztési irány, főként a rurális jellegű térségekben, ahol nagy területű és jó minőségű földterületek állnak rendelkezésre, valamint biztosított az állatállomány megfelelő körülmények közötti tartása. Az alternatív energiatermelő növények előállítását a megye gyengébb adottságú földterületeivel rendelkező térségben kell végezni. A termálvíz hasznosításával működtetett üvegházak kialakítása a termálfürdők közelében, illetve a 30-60 Celsius fokos, használaton kívüli termálkutak közelében valósítható meg hatékonyan.

A megvalósítás lehetséges szereplői:

- Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács
- Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség
- Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Észak-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség
- Észak-Alföldi Regionális Agrár-Innovációs és Technológiatranszfer Központ Kht.
- Észak-alföldi Regionális Termálvíz-hasznosítási Innovációs Kht.
- Debreceni Agrárcentrum Innovációs Kht.
- Hajdú-Bihar Megyei Agrárkamara
- FVM Agrármarketing Centrum Kht.
- Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság
- Hajdú - Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
- ITD Hungary ITDH Kht. Észak-Alföldi Régióközpont
- Megyei mezőgazdasági érdekképviseleti szervezetek
- Megyei TÉSZ-ek
- Megyei és megyén kívüli vállalkozások
- Balmazújvárosi Kistérség Többcélú Társulása
- Bihari Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulása
- Derecske-Létavérsesi Kistérség Többcélú Társulása
- Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás
- Hajdúhadházi Többcélú Kistérségi Társulás
- Hajdúszoboszlói Kistérségi Többcélú Társulás
- Polgári Kistérség Többcélú Társulás
- Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás

E. PRIORITÁS: TERÜLETI FELZÁRKÓZÁS, A MEGYE BELSŐ KOHÉZIÓJÁNAK ERŐSÍTÉSE

Indokoltság:

Míg az előző négy prioritás főként a gazdaság fejlesztése révén szolgálja a lakosság életminőségének javítását, addig jelen prioritás főként az életminőséget befolyásoló tényezők által segíti elő a jövőkép megvalósulását – és ezáltal a gazdasági versenyképesség erősítését is.

Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség által használt tércategória besorolás alapján Hajdú-Bihar megye településeinek fejlettségi szintje rendkívül szélsőséges. Debrecen és vonzáskörzetének fejlettsége kimagasló, míg legrosszabb helyzetben a megye és Románia határa mentén található zárványtelepülések vannak. A fejlettségbeli különbségek negatív hatása érzékelhető a periférikus térségek negatív vándorlási egyenlegén, valamint az egy főre eső szociális kiadások magas arányán is. A helyzet megváltoztatása hosszú távú gazdasági fejlesztéseket igényel, de szükség van a folyamatosan felmerülő szociális problémák kezelésére, a válságok kialakulásának megakadályozására is. A szociális gondok enyhítése egyrészt a szociális ellátó hálózat fejlesztésével érhető el, másrészt olyan programok megvalósításával, amely a hátrányos helyzetben levő rétegek számára kínál munkavégzéssel megszereshető jövedelmet. Ez utóbbi különösen fontos, mivel a tapasztalatok alapján a tartós munkanélküliek későbbi munkavállalása és a munkahely megőrzési képesség leginkább a rendszeres munkavégzés hiánya miatt csökken.

A tércategória besorolás alapján a megyében több dinamizálható térségi központ is található, valamint kialakultak másodlagos növekedési/fejlesztési tengelyek, amelyek Debrecen mellett alternatív fejlesztési pólust jelentenek Hajdú-Bihar megyében. Ezekben a térségekben még nem mindenhol megfelelő a térségi funkciók ellátása, amely a közösségi intézményrendszer fejlesztését indokolja. További problémákat jelentenek az infrastrukturális hiányosságok, amelyek megszüntetése szintén fontos az életminőség javítása, és a lakóhelyi kötődés erősítése szempontjából. A települési térségi infrastruktúra beruházásokkal kapcsolatosan egyre növekvő környezetvédelmi elvárások vannak. A rendszerek kiépítésével kapcsolatos alapvető követelmény a környezetre gyakorolt negatív hatások minimalizálása, a fenntarthatóság, valamint a hagyományos gazdaságossági szempontok. Hajdú-Bihar megye kedvező adottságai és a tudásvezérelt fejlődés a helyi, térségi infrastruktúrafejlesztésekben, közszolgáltatásokban is hasznosítható. A megyében található alternatív energiaforrások hasznosítására a környezetipar fejlesztései egyre több lehetőséget teremtenek, a fejlesztések révén a technológia költségei csökkennek. Fontos tehát, hogy a tervezési időszak során az alternatív energiaforrások települési, térségi szintű felhasználására vonatkozó fejlesztések történjenek, különösen az elmaradott térségekben, ahol ily módon mérséklődhetnek a közszolgáltatások fenntartásának költségei, a megtakarítások pedig egyéb fejlesztések megvalósítását segíthetik elő.

Tervezési keretek⁵:

ORSZÁGOS FEJLESZTÉSPOLITIKAI KONCEPCIÓ

A területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése kapcsolódik az **Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióhoz**, amely a társadalmi, gazdasági és területi kohézió erősítésével az **igazságos Magyarország** megteremtését tűzi ki egyik **átfogó céljaként**. Ennek megvalósulásához kapcsolódóan jelen prioritás a következő **stratégiai célokhoz**

⁵ A tervezési keretek ismert összefoglaló táblázatai a stratégiai program mellékleteiben megtalálhatóak.

illeszkedik:

2. a foglalkoztatás bővülése
4. a népesség egészségi állapotának javulása
5. a társadalmi összetartozás erősödése
6. a fizikai elérhetőség javulása
8. természeti erőforrások és környezeti értékek fennmaradása és fenntartható hasznosítása

ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

Az **Országos Területfejlesztési Konceptió** szerint *Magyarország területi jövőképe olyan harmonikus és fenntartható társadalmi-gazdasági-környezeti térszerkezet és területi rendszer létrejötte, amely a helyi adottságokra épülő, saját arculattal és identitással rendelkező térségekbe szerveződik, amely szervesen és hatékonyan illeszkedik az európai térbe, s amelyben a társadalom számára az alapvető esélyeket meghatározó közszolgáltatások és életkörülmények tekintetében nincsenek jelentős területi egyenlőtlenségek.* A jövőkép eléréséhez meghatározott öt **átfogó célkitűzés** közül jelen prioritás a „**2. Területi felzárkózás**”-hoz, a meghatározásra került középtávú **területi célok** közül pedig a következőkhöz illeszkedik:

3. Elmaradott térségek, külső és belső perifériák felzárkóztatása
4. Országos jelentőségű, integrált fejlesztési térségek és tématerületek
  - A termálvíz kincs integrált térségi hasznosítása
  - A megújuló energiaforrások részarányának növelése
5. Határ-menti területek fejlesztése és határon átnyúló térségi együttműködésük erősítése
6. Rurális térségek területileg integrált fejlesztésének prioritása
  - Az aprófalvas térségekben az értékmegőrzés, funkcióváltás és az esélyegyenlőség megteremtése

ÚJ MAGYARORSZÁG FEJLESZTÉSI TERV

A területi felzárkózásra irányuló fejlesztések az **Új Magyarország Fejlesztési Terv** több fejlesztési tengelyéhez, operatív programjához és ezek prioritási tengelyeihez kapcsolódnak. Jelen prioritás leginkább a következő **operatív programokhoz** illeszkedik:

- Közlekedésfejlesztési OP
- Emberi Erőforrások Fejlesztése OP
- Humán Infrastruktúra OP
- Környezet és Energiafejlesztési OP
- Észak-alföldi Regionális OP
- Közigazgatás Megújítása OP
- Köszolgáltatások Korszerűsítése OP

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA, STRATÉGIAI PROGRAMJA, 2007-2013

A regionális tervezés– akárcsak a megyei fejlesztési elképzelések – kiemelt figyelmet szentel a területi különbségek mérséklésére és a kohézió erősítésére. Az **Észak-alföldi régió V. „Esélyteremtő és Felzárkózó régió”** stratégiai céljához kapcsolódik leginkább jelen prioritás, de egyes elemei más célkitűzésekhez is illeszkednek. Az érintett célkitűzések a következők:

V. stratégiai cél: A régió területi különbségeinek mérséklése és a társadalmi kohézió erősítése, a foglalkoztatás bővítése. („Esélyteremtő és Felzárkózó-régió”)

V/1. specifikus cél: A periférikus területek bekapcsolása a régió fejlődésébe

V/1.1. intézkedés: A régióon belüli közlekedési kapcsolatok fejlesztése

V/1.2. intézkedés: Térségi központok térszervező erejének növelése, az aprófalvas-tanyás településrendszer újra-dinamizálása

V/2. specifikus cél: A vidéken élők és hátrányos helyzetűek életminőségének javítása

V/2.1. intézkedés: Halmozottan hátrányos helyzetűek társadalmi integrációjának, reintegrációjának elősegítése

V/2.2. intézkedés: A lakosság életminőségének javítása

V/2.3. intézkedés: A helyi társadalom önfenntartó képességének növelése, civil együttműködések megerősítése

V/2.4. intézkedés: A régió lakossága foglalkoztatottsági szintjének növelése

V/3. specifikus cél: Települési környezet fejlesztése

V/3.1. intézkedés: A régió települési értékeinek és arculati elemeinek javítása, fejlesztése

V/3.2. intézkedés: A régió kulturális, szellemi és tárgyi örökségének megóvása, fejlesztése

ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA

Az északalföldi régió Operatív Programjának prioritásai közül a területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése a következő prioritásokhoz és intézkedéskehez illeszkedik:

2. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása

2.1. Regionális és helyi jelentőségű közlekedési infrastruktúra fejlesztése

2.2. A régió virtuális elérhetőségének javítása, az info-kommunikációs technológiai szektor fejlesztése

4. prioritás: Térség- és településfejlesztés

4.1. Komplex településfejlesztés

4.2. Községi és humán közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése

4.3. Térségi és települési természet- és környezetvédelmi fejlesztések

4.4. A régiós civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának növelése, együttműködéseinek megerősítése

Amint az előző bekezdésből is látszik, a „Területi felzárkózás, a megye belső kohéziójának erősítése” prioritás összhangban van az Észak-Alföldi régió „Esélyteremtő és Felzárkózó régió” stratégiai célkitűzéseivel, de a Hajdú-Bihar megyei problémák megoldására, és az itteni igények kielégítésére koncentrálnak. A prioritás – ahogyan elnevezése is utal rá – alprogramokat fogalmaz meg a Debrecen és a megye többi települése között fennálló fejlettségbeli különbségek csökkentésére, a megye gazdasági-társadalmi szereplői közötti együttműködés „kohézió” erősítésére, annak érdekében, hogy a megye lakosságának életminősége javuljon.

Javasolt alprogramok:

E.1. Komplex településfejlesztési programok támogatása

Az életminőség feltételei közül fontos szerepet játszik a lakókörnyezet minősége. A települések komplex fejlesztése az infrastruktúra fejlesztésén túl a helyi szolgáltatások, a humán erőforrás területeire, valamint a természetes környezet megóvására a települések örökségének védelmére koncentrálnak, és összhangban van a települések fejlesztési

igényeivel.

Komplex fejlesztési programok indítása elsősorban a "Dinamikus és dinamizálható térségi központok jelentősebb vonzáskörzettel", a „Dinamizálható központok jelentősebb vonzáskörzet nélkül (mezővárosok)", és a „A környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések" tércategóriába tartozó településeken szükséges. Az alprogramhoz kapcsolódóan a komplex programok elemei a következő fejlesztési területeket érintik:

- *Belterületi úthálózat, kerékpárutak, járdák felújítása, új szakaszok építése,*
- *Szennyvíz-, ivóvíz hálózat felújítása, új szakaszok építése, szennyvíztisztítók kapacitásfejlesztése a helyi környezetvédelmi adottságok figyelembevételével*
- *Csapadék és belvíz elvezető csatornák felújítása, építése, valamint a karbantartási rendszer fejlesztésének támogatása*
- *Ivóvíz hálózat rekonstrukciója, bővítése*
- *Középületek felújítása, korszerűsítése*
- *Településkép fejlesztési programok támogatása,*
- *Üzleti szolgáltatások, üzleti infrastruktúra (ipari övezet, kereskedelmi övezet, inkubátorházak) fejlesztése*
- *A helyi jelentőségű természeti, építészeti és kulturális értékek megőrzése, fejlesztése*

E.2. Szociális ellátó-hálózat fejlesztése

A szociális ellátó-hálózat fejlesztése a szociális feszültségek mérséklése révén javítja a lakosság életminőségét. Az ellátó hálózat fontos elemeit képezik az előregedő lakosság, a fiatal női munkavállalók, valamint a hátrányos helyzetű rétegek számára nyújtott szolgáltatások. Az alprogramhoz a következő kiemelt tevékenységek kapcsolódnak:

- *Időskorúak házi ápolásának fejlesztése mikrotérségi közmunkaprogramok indításával,*
- *Házi segítségnyújtás fejlesztése mikrotérségi közmunkaprogramok indításával,*
- *Bölcsődék kialakítása a megyei átlagot meghaladó népszaporulattal rendelkező településeken.*

E.3. Szociális mezőgazdaság célirányos alkalmazása

A szociális jellegű mezőgazdasági programok alkalmazása révén a települési önkormányzatoknak, kistérségi társulásoknak lehetősége nyílik arra, hogy a munkaerő-piacról átmenetileg vagy tartósan kiszoruló lakosság számára jövedelemszerzési lehetőséget biztosítson, és egyúttal csökkentsék az önkormányzat szociális célú kiadásait is. A programban való részvétellel a munkanélkülieket vissza lehet vezetni az aktív munkavégzésbe, amely a későbbiekben megkönnyítheti elhelyezkedésüket. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt tevékenységek a következők:

- *Szociális földprogram megvalósítása, preferálva „A környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések" és a „Vidéki erőforrás-hasznosítás potenciális terei" tércategóriába tartozó településeket*
- *Komplex erdőgazdálkodási programok megvalósítása, preferálva „A környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések" és a „Vidéki erőforrás-hasznosítás potenciális terei" tércategóriába tartozó településeket*

E.4. Közösségi szolgáltatások fejlesztése

A közösségi szolgáltatások fejlesztése a megye lakosságának életminőségét döntő mértékben befolyásoló tényező. Ennek megfelelően a települések fejlesztésének sarkalatos pontja a közösségi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása és a szolgáltatások minőségének javítása, annak érdekében, hogy az egyes települések

lakossága a megye bármely részén egyaránt magas színvonalú szolgáltatásokat vehessen igénybe. A közösségi szolgáltatások fejlesztésének kiemelt területe az egészségügyi szolgáltatások köre, amelyek szervezésében és fenntartásában mind a megye, mind a kistérségek, mind pedig a megye települései aktívan részt vállalnak. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztések a következők:

- *Térségi közigazgatási központok fejlesztése a kistérségi központokban,*
- *Az egészségügyi alap-, járó- és fekvőbeteg ellátó intézmények korszerűsítése, info-kommunikációs hálózat kialakítása, eszkozellátottság biztosításának támogatása*
- *Kistérségi és mikortérségi ügyeleti rendszer, és sürgősségi ellátás feltételeinek biztosítása*
- *Térségi egészségügyi centrumok kialakítása – lehetőség szerint gyógyvíz hasznosításra épülő gyógyászati szolgáltatásokkal „A környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések” térkategóriába tartozó településeken*
- *Szelektív hulladékgyűjtés és környezetbarát hulladékfeldolgozás, -hasznosítás térségi rendszerének fejlesztése, a hozzáférhetőség javítása*

E.5. Alternatív energiaforrások települési, térségi szintű hasznosítása

A technológia fejlődése révén ma már lehetőség van arra, hogy alternatív energiaforrások hasznosításával kisebb területek energiaszükségletei is biztosíthatóak legyenek. A megyében szinte minden településen rendelkezésre álló termálvíz és az egyéb megújuló energia termelő berendezések révén fokozatosan meg kell valósítani a közintézmények környezetbarát, és költségkímélő energiaellátást, amelyet a lakosság körében is el kell terjeszteni. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Energetikai hasznosításra, közintézmények fűtésére, melegvíz ellátására alkalmas termálvíz készlet feltárása, egyéb alternatív energiaforrások felmérése,*
- *Települési, térségi igényeket kielégítő energiatermelő berendezések telepítésének támogatás, közintézmények energiaellátásának korszerűsítése,*
- *A lakossági energetikai szolgáltatások kialakítása a helyi alternatív energiatermeléssel összehangoltan*

E.6. Térségi kapcsolatok fejlesztése

A megye belső kohézióját és a közösségi funkciók gazdaságos és hatékony ellátását segíti elő, ha a települések kapcsolataikat szorosabbra fűzik, és bizonyos közösségi funkciókat közösen látnak el, vagy megosztják ezeket. Ennek jó keretet adnak a különböző kistérségi társulások is. A térségi kapcsolatok fejlesztése ugyanakkor ki kell terjedjen a környező megyékkal – magyarországiakkal és romániaiakkal – való kapcsolatok ápolására is.

A térségi kapcsolatok fejlesztése érdekében azonban a térségi funkciók elérhetőségét is biztosítani kell. Ennek egyik fontos eleme a közlekedési feltételek javítása, amely a helyi és térségi gazdaság fejlődése számára is rendkívül fontos tényező. Az alprogramhoz kapcsolódó kiemelt fejlesztési területek a következők:

- *Települések közötti funkciómegosztás kialakítása, együttműködések ösztönzése,*
- *Közúti, Vasúti és kerékpáros közlekedési infrastruktúra fejlesztése a települések között (többek között a 33-as főút és a 354. és a 471 számú utak burkolat-felújítása és korszerűsítése valamint a Debrecen-Nagyvárad vasútvonal rehabilitációja).*

E.7. Vidékfejlesztési programok a hátrányos helyzetű térségekben

A megye különböző térségei közötti jelentős gazdasági, társadalmi különbségek mérséklése érdekében a leghátrányosabb helyzetű települések és térségek felzárkóztatása indokolt.

A lemaradás felszámolására komplex vidékfejlesztési programok megvalósítása indokolt, amelyek komplex módon képesek kezelni az egyes térségek, településcsoportok és települések problémáit. Mivel ezen problémák és a megoldásukra kínálkozó lehetőségek a megye különböző területein eltérőek, ezért helyi szinten megalkotott és menedzsel, de megyei szinten összehangolt programok megvalósításának ösztönzése szükséges. Ily módon lehetőség nyílik megyei koordinációval, de a helyi igények messzemenő figyelembe vételével valósítani meg a felzárkóztatást célzó fejlesztési programot. A vidékfejlesztési programokkal szembeni alapvető követelmény, hogy komplex módon kezeljék az infrastruktúra fejlesztést, humánerőforrás fejlesztést, a szociális ellátó rendszer fejlesztését, a közoktatás fejlesztését, a kisebbségek felzárkóztatását, stb.

A prioritáshoz kapcsolódó egyes alprogramok megvalósításának földrajzi területei nem azonosak. A fejlesztések orientációjának alapját az Észak-Alföldi Régió térkategoría besorolásai jelentik. A fejlesztések megvalósítása során kiemelten kell kezelni **a periférikus térségek felzárkóztatását**, valamint **a kiemelt fejlesztési tengelyek mentén fekvő települések fejlesztését**.

A periférikus térségek felzárkóztatása érdekében a prioritás mind a hat alprogramjához kapcsolódó fejlesztések megvalósítása indokolt. A legfontosabbak ezek közül az oktatás és képzés fejlesztése; a térségi foglalkoztatás növelése; a térségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása; a lakókörnyezet fejlesztése; valamint a kommunális és közlekedési infrastruktúra fejlesztése.

A kiemelt fejlesztési tengelyek mentén fekvő települések fejlesztése főként a befektetők térségbe vonzása, új munkahelyek teremtése szempontjából lényeges, ugyanis a gazdasági szempontok mellett a beruházók döntését az is befolyásolja, hogy az egyes településeken milyenek az életminőség feltételei. A fejlesztési potenciál megtartása és fokozása érdekében fontos tehát a településeken az oktatás és képzés fejlesztése, a szolgáltatási infrastruktúra fejlesztése, a térségi közszolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása, a helyi közlekedési lehetőségek fejlesztése, települési összekötő utak fejlesztése.

A megvalósítás lehetséges szereplői:

- A megye településeinek önkormányzatai, a tulajdonukban lévő gazdasági társaságok
- Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács
- Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség
- Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség
- Észak-alföldi Regionális Termásvíz-hasznosítási Innovációs Kht.
- Civil szervezetek
- Egyházak és intézményeik
- Debreceni Egyetem
- Észak-Alföldi Regionális Innovációs Ügynökség
- Közszolgáltató vállalkozások (pl. E-On, Tigáz, Hajdú-Volán Rt., stb.)
- Magyar Közút Kht.
- Megyei és megyén kívüli vállalkozások
- Balmazújvárosi Kistérség Többcélú Társulása

- Bihari Önkormányzatok Többcélú Kistérségi Társulása
- Derecske-Létavértesi Kistérség Többcélú Társulása
- Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás
- Hajdúhadházi Többcélú Kistérségi Társulás
- Hajdúszoboszlói Kistérségi Többcélú Társulás
- Polgári Kistérség Többcélú Társulás
- Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás
- Hajdú-Bihar megye települései

V.2. Horizontális témák

A prioritások mellett létezik három olyan általános, horizontális elv, amely egyik konkrét területhez sem kapcsolható, mégis át kell hogy hasson minden alprogramot. Ezek közül kettő – a **fenntartható fejlődés** és az **esélyegyenlőség** – az Európai Unió és a Nemzeti Fejlesztési Terv horizontális témái, a harmadik, a **határmenti együttműködés** pedig a Hajdú-Bihar megye speciális, határmenti elhelyezkedéséből fakad. Az alapelvek érvényesülését nem elegendő a tervezés során figyelembe venni, azt érvényre kell juttatni a program megvalósítása és monitoringja során is.

- A **fenntartható fejlődés horizontális elv** az erőforrások fenntartható felhasználására ösztönöz, és a természeti, a gazdasági és a társadalmi környezet harmonikus fejlesztését szorgalmazza.

Az alapelv szükségességét egyrészt a makro-szintű tervekhez való kötelező illeszkedés is előírja, másrészt a Hajdú-Bihar megye belső folyamatai is indokolják a természeti, társadalmi fejlődés fenntarthatóságának hangsúlyozását, amelynek megvalósítását a területfejlesztési stratégia is messzemenőig támogatja. Az alprogramok között több kifejezetten a fenntartható fejlődést hivatott szolgálni. Kiemelhető ezek közül az alternatív energiatermelés és hasznosítás ösztönzése, valamint a környezet- és az egészségiparhoz kapcsolódó fejlesztések túlnyomó része.

- Az **esélyegyenlőség horizontális elv** a szélesebb körben vett esélyegyenlőség biztosítását célozza, minden állampolgár számára megteremteni az egyenlő esélyeket a környezettől az oktatásig és munkavállalásig. A horizontális elv központi célcsoportját alkotják a nők, a fogyatékkal élők, valamint a roma emberek.

Az esélyegyenlőség a Hajdú-Bihar megye egyes területein tapasztalható kedvezőtlen demográfiai folyamatok, a helyenként formálódó szociális válság következtében a kötelező makro-illeszkedés nélkül is szerves részét képezné a koncepciónak. A misszió kiemelten hangsúlyozza, hogy a fejlesztések orientációjának biztosítania kell területi esélyegyenlőséget, azaz a kevésbé előnyös adottságokkal rendelkező települések lakossága számára is biztosítani szükséges az életminőség növelése szempontjából fontos fejlesztéseket.

- A **határmenti együttműködés horizontális elv** azt jelenti, hogy a megye határmenti elhelyezkedését figyelembe kell venni az adottságainak hasznosításakor, valamint a közös problémák megoldása során.

A határmenti együttműködést az indokolja, hogy a megye jelentős részét hagyományosan szoros gazdasági-társadalmi kapcsolatok fűzik a romániai Bihar megyéhez. A települések egy része korábban egy közigazgatási egységet alkotott a szomszédos megyével. A közös történelmi és kulturális múlt, a közös, határokon átnyúló problémák, és fejlesztési lehetőségek közös cselekvést igényelnek. A kulturális és idegenforgalmi kapcsolatok, a természeti értékek megóvása, a környezeti problémák kezelése és megelőzése tipikus területei a határokon átnyúló együttműködésnek. Egy másik terület a vállalkozások közötti együttműködések, a gazdasági kapcsolatok erősítése, bár ez önszerveződő módon, piaci alapon is megvalósul.

A prioritások többsége tartalmaz olyan elemeket, melyek a határmenti együttműködés keretei között kezelhetők, vagy közösen jobb eredményeket lehet elérni, mint külön-külön közelítve meg a problémákat.

V.3. Prioritások közötti szinergikus kapcsolatok bemutatása

A meghatározásra került 5 prioritás, illetve azok alprogramjai között sok esetben szinergikus kapcsolat van. Mind a prioritások, mind az alprogramok közti kapcsolódási pontokat szükséges ismerni, hisz az egyik alprogram megvalósítása segítheti a vele összefüggésben lévő másik alprogramban foglalt tevékenységeket, ezáltal egy másik prioritás elérését is.

A következő táblázat összefoglaló módon mutatja be a stratégia egyes prioritásaihoz kapcsolódó alprogramok közötti kapcsolatokat és a közöttük lévő szinergia erősségét.

	A. prioritás Tudásbázis fejlesztése					B. prioritás Idegenforgalom verseny- képességének növelése					C. prioritás Vállalkozási környezet fejlesztése						D. prioritása Agro-business ágazat erősítése					E. prioritás Területi felzárkózás és a megye belső kohéziójának erősítése						
	A.1.	A.2.	A.3.	A.4.	A.5.	B.1.	B.2.	B.3.	B.4.	B.5.	C.1.	C.2.	C.3.	C.4.	C.5.	C.6.	D.1.	D.2.	D.3.	D.4.	D.5.	E.1.	E.2.	E.3.	E.4.	E.5.	E.6.	E.7.
<i>(1 = gyenge kapcsolat, 2 = közepes erősségű kapcsolat, 3 = erős szinergia)</i>																												
A.1. Szakképzés piaci igényeknek megfelelő fejlesztése		3	1	1	1				1	1		2	3		2	2	1	1				1					1	
A.2. Közoktatás fejlesztése	3																							2				2
A.3. Kutatási infrastruktúra fejlesztése	1			2	3										2	1	1	1							1			1
A.4. Kutatói humán erőforrás biztosítása a Debreceni Egyetem bevonásával	1		2		3										2	1	1	1										
A.5. Kutatóintézmények és vállalkozások együttműködésének ösztönzése	1		3	3						1					2	3	2	2								1		1
B.1. Turisztikai vonzerők fejlesztése																						1						2
B.2. Turisztikai infrastruktúra fejlesztése																						1					1	1
B.3. Komplex turisztikai programcsomagok kialakításának ösztönzése															1						1						2	1
B.4. Turisztikai marketing tevékenység fejlesztése															1												2	1
B.5. Együttműködések ösztönzése az idegenforgalomban	1																									1	2	
C.1. Vállalkozói együttműködések ösztönzése	1				1							3	2		2	1	1									1	1	1
C.2. Kis- és középvállalkozások támogató háttérének fejlesztése											3								3					2			1	
C.3. Logisztikai háttér fejlesztése	2										2		2	2	1												2	
C.4. Aktív befektetés-ösztönzés	3											2	2	2														
C.5. A megye határain átnyúló innovációs tengelyek komplex fejlesztése												2	2								1				1			
C.6. Termékek és szolgáltatások hozzáadott értékének növelésének ösztönzése	2		2	2	2			1	1		2		1			1	3		1	2						1	2	
D.1. Új, versenyképes termelési technikák alkalmazásának elősegítése	2		1	1	3						1				1		2	3	3								1	
D.2. Hozzáadott érték növelése	1		1	1	2						1				3	2	1	2	3				1				1	
D.3. Alternatív energiatermelés igényeinek kielégítése	1		1	1	2											3	1									3	2	
D.4. Újszerű mezőgazdasági együttműködések ösztönzése											3				1	3	2			1						2	2	
D.5. Agrár-marketing tevékenység fejlesztése	1							2			2	1			2		3		1							1	1	
E.1. Komplex településfejlesztési programok támogatása						1	1	1						1										2	2		3	
E.2. Szociális ellátó-hálózat fejlesztése	1																							3			1	3
E.3. Szociális mezőgazdaság célirányos alkalmazása																							3			2	2	
E.4. Közösségi szolgáltatások fejlesztése		2										2									2					1	1	1
E.5. Alternatív energiaforrások települési szintű hasznosítása			1		1						1				1				3	2		2		2	1		1	1
E.6. Térségi kapcsolatok fejlesztése						1	2	2	1	1		2			1						1		1		1	1		3
E.7. Vidékfejlesztési programok a hátrányos helyzetű térségekben	1	2	1		1	2	1	1	1	2	1	1			2	1	1	2	2	1	3	3	2	1	1	3		

VI. MEGVALÓSÍTÁSI MECHANIZMUS

A stratégiai programban foglaltak eredményes és a megye érdekeit szolgáló megvalósítása az érintetteknek a fejlesztési célkitűzésekkel kapcsolatos széleskörű konszenzusát igényli. Rövidtávon e konszenzus alapján biztosítható az érintetteknek a koncepcióval kapcsolatos érdekérvényesítése, hosszú távon pedig a kitűzött célok elérése.

VI.1. FEJLESZTÉSEK MEGYEI SZINTŰ KOORDINÁCIÓJA

A fejlesztések megvalósításában érintett legfontosabb szereplők a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács, a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség, Debrecen város, a kistérségi társulások és Hajdú-Bihar megye települései valamint kiemelt jelentőségű a Debreceni Egyetem szerepe a tudásbázis fejlesztésében. Feladatuk, hogy mind a megyei, mind a kistérségi, mind pedig a települési szintű igényeket kielégítsék, melyhez biztosítaniuk kell a szükséges szervezeti kereteket, definiálniuk a legfontosabb feladatokat, és informálni a célcsoportok és érintettek körét.

Intézményi és szervezeti háttér

A fejlesztések megvalósulásához szükséges támogatások, és célleírások összegét a területfejlesztés magasabb szintű szervezeti biztosítják a megye számára. A fejlesztési koncepciót és az erre épülő stratégiai programot **továbbítani kell** az Országos Területfejlesztési Hivatal (OTH), az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács, az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség felé, hogy a regionális és országos Operatív Tervek elkészítése során vegyék figyelembe a megye fejlesztési célkitűzéseit, és biztosítsák a fejlesztések megfelelő forrásait.

A végrehajtásért felelős szervezet legfontosabb feladatai

A Hajdú-Bihar megyei területfejlesztési koncepció, stratégiai program és később az operatív program végrehajtásáért a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács a felelős, a végrehajtás **koordinátora** pedig a **Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség vezetője**, akinek munkáját segítik a kistérségi megbízottak és a vidékfejlesztési menedzserek. A Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökségnek **kiemelt szerep** jut az elkészült stratégiát illetően, melyek a következők:

- Megyei stratégia képviselete a regionális és országos tervezésben.
- Az országos és regionális tervezés lezárását követően a már végleges operatív programok figyelembe vételével el kell készíteni a koncepcióban foglaltak megvalósítását szolgáló megyei operatív programokat is.
- A megye gazdasági-társadalmi helyzetének folyamatos értékelése;
- A települési önkormányzatok, kistérségek, intézmények és gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseinek összehangolása, az együttműködés elősegítése;
- Finanszírozási források felkutatása;
- Alprogramok, részprogramok évenkénti felülvizsgálata;
- Nyilvánosság tájékoztatása a programok célkitűzéseiről, a megvalósulás részleteiről; honlap működtetése, hírlevél készítése;
- Projekt-előkészítés, pályázatírás és projektmenedzsment;
- A program megvalósítását befolyásoló tényezők figyelemmel kísérése, és jelentési kötelezettség az OTH felé.

Megyei fejlesztési projektek előkészítése és menedzselése

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepciója és stratégiai programja készítése során számos, a megye fejlesztését érintő projektelképzelés és javaslat került felszínre. A projektek között több megyei, vagy a megyét érintő kiemelt, nagy volumenű is található a 2007-2013-as Európai Unió költségvetési időszakra. Ezek egy részének kimunkálása és egymáshoz illesztése a megyei Operatív Program tervezéséhez kapcsolódó feladat, mások

viszont országos programok részeként kerülhetnek megvalósításra.

A fejlesztési elképzelések rendszeres időközönként történő összefoglalása, a megyei fejlesztési projektlista aktualizálása a Megyei Fejlesztési Ügynökség egyik kiemelt feladata. Az Ügynökség rendszeresen készíti el a megyei területfejlesztési koncepció és stratégiai program megvalósítását érintő fejlesztéseket tartalmazó projektlista aktualizált változatát, amelynek legfrissebb változatai jelen dokumentum önálló mellékletét képezik.

Tájékoztatás és társadalmasítás szükségessége

A megyei, kistérségi és települési fejlesztések lakosság felé történő kommunikációja fontos közösségformáló eszköz: Lehetőséget biztosít a lakosság és egyéb érintettek bevonására, véleménynyilvánítására.

Jelen tervdokumentum és a hozzá kapcsolódó dokumentumok készítése során is több szakértői egyeztetésre került sor, valamint az egyes munkaváltozatok folyamatosan elérhetőek voltak az interneten, így módon biztosítva, hogy a megye széleskörű közvéleménye is megismerhesse azok tartalmát.

Az elkészült és elfogadott dokumentumokkal kapcsolatosan szükséges olyan tájékoztatói programok lebonyolítása, amelyek által az érdeklődők megtudhatják, hogy hol és milyen formában ismerhetik meg a dokumentumokat, valamint azt, hogy milyen lehetőségeik vannak a véleménynyilvánításra. A észrevételeket és véleményeket - jelentőségüknek megfelelő mértékben – figyelembe kell venni a tervdokumentumok rendszeres időközönként történő aktualizálása alkalmával.

VI.2. FINANSZÍROZÁSI FORRÁSOK

A 2007-2013-as Európai Unió költségvetési időszakra vonatkozóan jelenleg csak a Magyarországnak szánt keretösszegek ismertek, amely a következő táblázatban szereplő módon kerül felosztásra az egyes Operatív programok között:

1. Táblázat

A 2007-2013 közötti Új Magyarország Fejlesztési Terv operatív programjai és tervezett részesedésük a teljes pénzügyi keretből (265HUF/EUR árfolyamon kalkulálva)		
Operatív program	%	keretösszeg (milliárd forint)
Gazdaságfejlesztési OP	8,5-12,7	558-882
Közlekedésfejlesztési OP	19,6-26,0	1361-1802
Emberi Erőforrás Fejlesztése OP	11,7-14,8	810-1027
Közigazgatás Megújítása OP	0,5-0,6	34-43
Közszolgáltatások Korszerűsítése OP	0,5-2,0	33-141
Humán infrastruktúra OP	5,2-9,1	359-634
Környezet- és Energiafejlesztési OP	14,9-20,6	1037-1430
Közép-Magyarországi Regionális OP	6,0-6,5	418-451
Regionális OP-k (1. célkitűzés)	16,0-17,4	1114-1210
<i>ebből: Észak-alföldi Regionális OP</i>	<i>22,96</i>	<i>256-277</i>
Nemzeti Teljesítménytartalék	1,7	118
Új Magyarország Fejlesztési Terv döntési intervallumai összesen	84,6-111,4	5872-7738

Forrás: Új Magyarország Fejlesztési Terv, második olvasat

A jelenlegi információk alapján tehát nem lehet megjelölni az egyes fejlesztésekhez szükséges forrásokat, a finanszírozás lehetségeinek áttekintését, ezért ezt az operatív program elkészítésekor célszerű elvégezni.

VI.3. MONITORING RENDSZER

A program sikeressége, eredményessége érdekében kiemelt fontosságú a végrehajtás folyamatos nyomon követése, az outputok és eredmények kitűzött célokkal való összevetése, azaz a monitoring tevékenység. A területfejlesztési koncepció és a stratégiai program vonatkozásában a monitoring tevékenység az alábbi elemekre épül:

- Rendszeres beszámolók
- Monitoring mutatók rendszere

Beszámolók

A monitoring tevékenység célja, hogy felmérje, hatékonyan valósulnak-e meg az egyes célkitűzések, programok. A Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség folyamatosan rendszeresen, évente több alkalommal készít **beszámolókat** a területfejlesztés eredményeiről, a feladatok végrehajtásának előrehaladásáról. Az előterjesztett beszámolókat a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Tanács vitatja meg és hagyja jóvá.

Monitoring mutatók rendszere

A monitoring rendszerben a monitoring mutatók feladata az, hogy a gazdasági-társadalmi élet mutatóinak változását elemezve igazolja a stratégiához kapcsolódó projektek hasznosságát, valamint a stratégiai célok elérését. A fejlesztési projektek körének kijelölésére a jelen koncepció alapján készül - a nemzeti, ágazati és regionális Operatív Programokat is figyelembe vevő - Hajdú-Bihar Megye Területfejlesztési Operatív Programja kidolgozása kapcsán kerülhet sor. A következőkben a projektek megvalósítása során alkalmazandó monitoring mutatók rendszere kerül bemutatásra.

A projektek hatásainak mérésére meg kell határozni azokat az indikátorokat (eredményindikátorok, és hatásindikátorok), amelyek által számszerűsíteni lehet a változásokat. Az **eredményindikátorok** az egyes projektek közvetlen, az operatív célok megvalósulásához hozzájáruló hatásainak mérését teszik lehetővé. A **hatásindikátorok** a projektek azon hatásait mérik, amelyek a stratégiai célok megvalósulását segítik elő. A hatásindikátorok tehát a fejlesztésekhez kapcsolódó folyamatok mérését biztosítják. Ezek a folyamatok nem közvetlenül, hanem hosszabb távon, többszörös áttéteken keresztül, a megye gazdasági, társadalmi folyamataiban jelentkeznek.

A monitoring mutatók rendszerének kialakításához az alábbi tevékenységek végrehajtása szükséges:

- **A program monitoring módszertanának és struktúrájának kialakítása:** Ezt szolgálják a meghatározott hierarchikus célrendszernek megfelelő tartalommal kialakított indikátorok
- **A kiinduló adatok rögzítése:** Meghatározásra kerülnek az egyes indikátorok kiinduló értékei, amelyek a tervadatok viszonyítási alapját képezik
- **A tervadatok rögzítése:** Meghatározásra kerülnek az egyes indikátorok tervezett értékei, amelyek a kiinduló értékekkel együtt a monitoring adatbázis alkotják
- **Tényadatok gyűjtése:** A program megvalósításában résztvevő szervezetek feladata az indikátor mutatók adatainak folyamatos gyűjtése és rögzítése a monitoring adatbázis rendszerének megfelelően
- **Terv-tény analízis:** A megvalósuló projektek kapcsán évente legalább egyszer össze kell vetni az indikátor mutatók tervezett és elért értékeit. Az összevetés során megállapításra kerülő esteleges eltéréseket tovább kell vizsgálni, és fel kell tárni az eltérések okait is.

Az egyes projektekhez kapcsolódó fejlesztések hatásainak eredményes mérése érdekében olyan monitoring rendszer kialakítása szükséges, amelynek mutatói a megtalálhatóak a statisztikai adatbázisokban, vagy könnyen előállíthatóak a rendelkezésre álló adatokból, illetve mérésük könnyen elvégezhető.

VII. MELLÉKLETEK:**1. MELLÉKLET: A STRATÉGIAI ALKOTÓ TEAM MUNKÁJÁBA BEVONT SZAKÉRTŐK:**

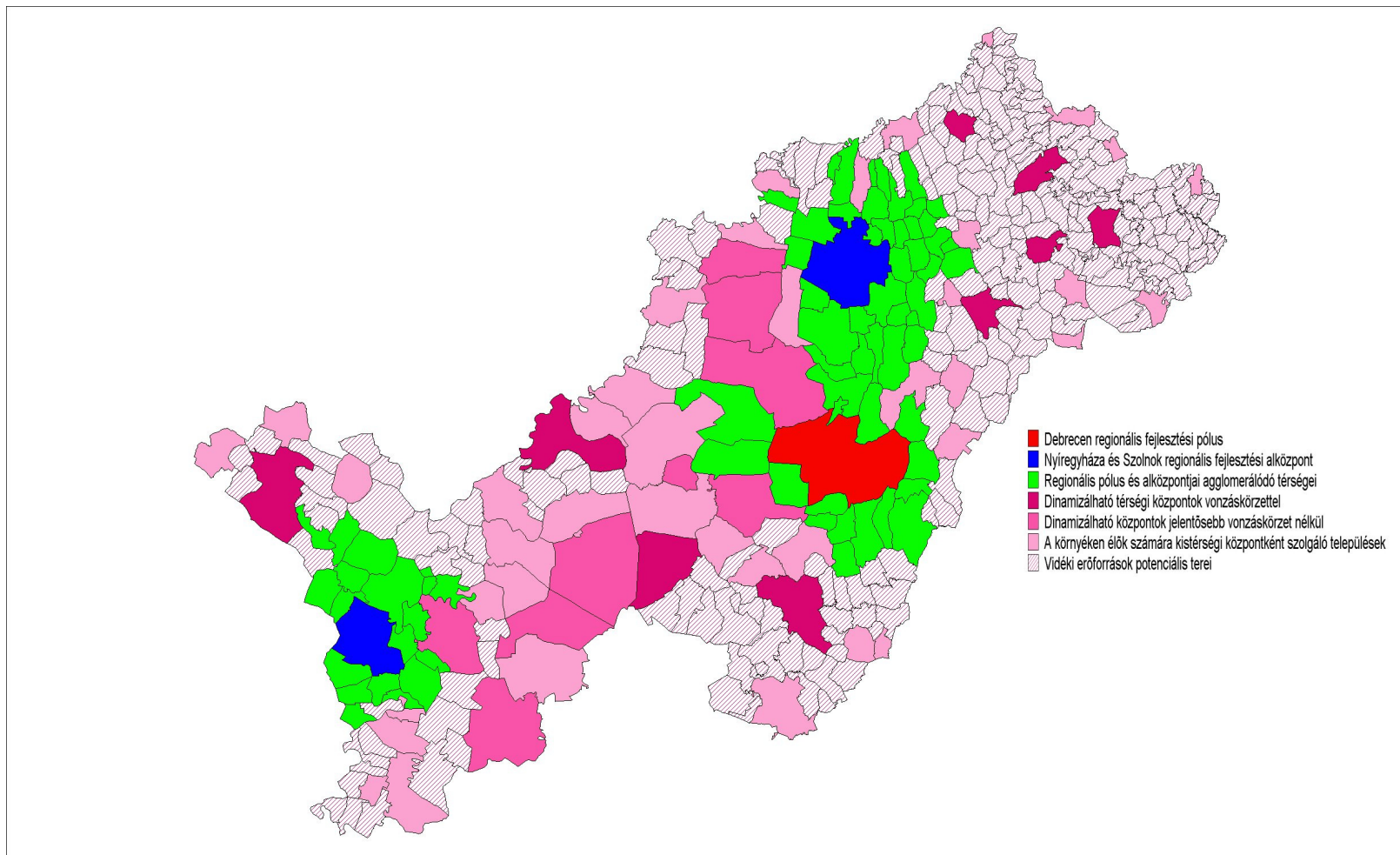
	Név	Szervezet
1.	Czeglédy Gergő	HB Megyei Területfejlesztési Tanács
2.	Süli – Zakar István	Debreceni Egyetem Természettudományi Kar Társadalomföldrajzi és Területfejlesztési Tanszék egyetemi tanár, tanszékvezető
3.	Gábor István	Hajdú – Bihar Megyei Önkormányzat, megyei főépítész
4.	Leitner Béla	Hajdú – Bihar Megyei Önkormányzat Területrendezési és Térségi Kapcsolati Iroda, irodavezető
5.	Kathiné Juhász Ildikó	Hajdúböszörményi Kistérségi Területfejlesztési Társulás, elnök
6.	Fülöp Mihály	Hajdú – Bihar Megyei Közgyűlés, Környezetvédelmi Bizottság, elnök, (polgármester, Biharkeresztes)
7.	Gál István	Balmazújvárosi Kistérség többcélú Fejlesztési Társulás, elnök
8.	Vántus Viktor	Hajdú – Bihar Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, ügyvezető igazgató
9.	Csorján Balázs	ITD Hungary, ügyvezető igazgató
10.	Kapi Béla	Hajdú – Bihar Megyei Munkaügyi Központ, osztályvezető
11.	Katona Ilona	Magyar Turizmus Rt. Észak-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság, igazgató
12.	Ilyés Miklós	Hajdúnánás Polgármesteri Hivatal
13.	Kiss Péter	Hajdúdorog Polgármesteri Hivatal
14.	Péter János	Hajdúböszörményi kistérség, kistérségi megbízott
15.	Vámosi Róbert	Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség, ügyvezető igazgató

2. MELLÉKLET: A PROJEKT TANÁCSADÓ TESTÜLET MUNKÁJÁBA BEVONT SZAKÉRTŐK:

	Név	Szervezet
1.	Dr. Nagy Géza	Debreceni Egyetem Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar, Vidékfejlesztési és Tájhasznosítási Tanszék
2.	Mező Ferenc	Debrecen Megyei Jogú Város
3.	Dr. Baranyi Béla	MTA Regionális Kutatások Központja
4.	Miklóssy Ferenc	Hajdú – Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
5.	Rezsőfi István	Hajdú-Bihar Megyei Munkaügyi Központ
6.	Dr. Molnár László	Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás
7.	Károlyi Zoltán	Sárréti Többcélú Kistérségi Társulás
8.	Ányos József	Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
9.	Dr. Kiss András	Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
10.	Vámosi Róbert	Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség

3. MELLÉKLET: AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ TELEPÜLÉSEINEK TERVEZÉSI TERÜLETI TÉRKATEGÓRIA-BESOROLÁSA⁶

Forrás: Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség

⁶ Forrás: Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Kht. tervezési rendszere alapján

1. REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI PÓLUS ÉS ALKÖZPONTOK

A régió azon települései tartoznak ide, amelyek a növekedés elsődleges szinterei lehetnek. A pólus és alközpontok megjelölés nem csak a régió három kiemelkedő városát jelenti, hanem minden esetben egy sokkal kiterjedtebb, számos települést magában foglaló, bonyolult gazdasági-társadalmi kapcsolatokkal rendelkező központ körül agglomerálódó teret is.

1.1. Debrecen regionális fejlesztési pólus

Magyarország második, az Alföld legnagyobb városa, már évtizedek óta kiemelkedő funkciógazdaságú, urbánus hatásait az egész régióra kiterjesztő, vitathatatlan erejű regionális központ. Részesedési adatai a régióból csaknem olyanok, mint Budapest adatai az országosból. Lakosságaránya 13,6 %, ugyanakkor itt működik a régió összes vállalkozásának több mint 20 %-a, itt él a szellemi foglalkozásúak 23 %-a, és egyetemi központját látogatja a régió összes felsőfokú hallgatójának 45%-a.

1.3. Regionális pólus és alközpontjai agglomerálódó térségei

Az elmúlt években Debrecen, Nyíregyháza és Szolnok körül fokozatosan egy agglomerálódó térség alakult ki, amely kezdetben megyeszékhelyekből kitelepülő lakosság, a későbbiekben pedig a gazdasági tevékenységek elsődleges célterületévé vált. Az ide sorolt települések a megyeszékhelyektől maximum 25 km-re helyezkednek el, a 2001-es népszámlálás adatai alapján az eljárók aránya nagyobb, mint 10% (ez jelzi a központtal való erőteljes kapcsolatot), illetve az 1990-2001 közötti lakosságszám-változás és vándorlási különbözet pozitív volt. Ezek a térségek központjaikkal, egységes gazdasági, munkaerő-piaci teret alkotnak. Az egyik legnépesebb tervezési alkategóriát alkotják: a régió népességének közel 18%-a él e településeken, miközben a vállalkozások mintegy 12%-át koncentrálnak.

Debrecen agglomerálódó térségének települései: Balmazújváros, Bocskai kert, Ebes, Hajdúbagos, Hajdúhadház, Hajdúsámson, Hosszúpályi, Konyár, Létavértes, Mikepércs, Monostorpályi, Nagyhegyes, Nyírmártonfalva, Sáránd, Téglás, Újléta, Vámospércs.

2. DINAMIKUS ÉS DINAMIZÁLHATÓ TÉRSÉGI KÖZPONTOK

A dinamizálható térségi központok kategóriájába sorolt 17 város a megyeszékhelyek agglomerálódó térségein kívül, legalább másodrendű főútvonal mellett fekszik. Nappali népességszámuk felülmúlja a 10.000 főt, a becsült GDP és a helyi foglalkoztatás adatai alapján meghatározott, gazdasági súlyt mérő komplex mutatójuk⁷ értéke nagyobb, mint a régió vidéki városainak átlaga, a TEIR adatbázisában szereplő 19 intézmény⁸ közül legalább 5-tel rendelkeznek (a legfejlettebbek 11-12-vel), és 1989 előtt nyerték el a városi rangot.

A térségi kategórián belül a városok nappali és éjszakai népességének egymáshoz viszonyított aránya (2001), a városok intézményrendszerének fejlettsége és vonzáskörzetük kiterjedtsége alapján két altípus különíthető el:

2.1. Dinamikus és dinamizálható térségi központok jelentősebb vonzáskörzettel

A jelentősebb vonzáskörzettel rendelkező dinamizálható térségi központok esetében a

⁷ A komplex mutató kiszámítása az ún. Bennett-féle módszerrel történt: valamennyi város GDP- és foglalkoztatási adatát Debrecen megfelelő adatainak százalékában adtuk meg, majd minden egyes vizsgált település esetében e két érték számtani közepét vettük (a két tényező tehát egyenlő súllyal került beszámításra).

⁸ Kistérségi központ, gyámhivatal, munkaügyi kirendeltség, rendőrkapitányság, városi bíróság és ügyészség, körzeti földhivatal, okmányiroda, I. fokú építési hatóság, polgárvédelmi kirendeltség, erdészeti igazgatóság, tűzoltóság, területi főépítési iroda, magyar geológiai szolgálat, bányakapitányság, állat- és növényegészségi szolgálat, APEH, ÁNTSZ.

nappali népesség meghaladja az éjszakai 110%-át, azaz a város környezetére gyakorolt vonzása lényegesen nagyobb, mint a városra kívülről gyakorolt vonzóhatás. Jellemzője az alkategóriába tartozó településeknek a kategória átlagánál fejlettebb intézményrendszer, illetve annak jelentős, a környezet településhálózatának jellegéből adódóan átlagosan legalább 10 településre kiterjedő vonzása. A régió népességének 9%-a él e településeken, de a vállalkozások több, mint 11%-át koncentrálják.

Hajdú-Bihar megye települései: Berettyóújfalu, Püspökladány.

2.2. Dinamizálható központok jelentősebb vonzáskörzet nélkül (mezővárosok)

Az előző altípus kitételeinek eleget nem tévő települések tartoznak e második altípusba. Jellemzőjük, hogy nappali és éjszakai népességük többnyire egyensúlyban van, vonzáskörzetük – elsősorban településhálózati okokból – a gyakran fejlett intézményrendszer ellenére is fejletlen. E települések gyakran egymás közvetlen szomszédai, így – korlátozott mértékű és kölcsönös – vonzóhatást leginkább egymásra fejtenek ki. Jellegzetes képviselőik az egykori nagykun és hajdú mezővárosok. Az előző altípust valamelyest felülmúlva, népességarányuk bő 10%, miközben a működő vállalkozások számából szintén körülbelül 10%-kal részesednek.

Hajdú-Bihar megye települései: Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló.

3. FELZÁRKÓZTATÁSRA VÁRÓ TÉRSÉGEK

Gazdasági-társadalmi szempontból hátrányos helyzetű és/vagy forgalmi árnyékban fekvő, a belső és külső perifériához tartozó települések. A csoport egyik része egy kisebb térség meghatározó települése, amely rendelkezik bizonyos számú, más települések lakosságát is ellátó, városi funkciót jelentő intézménnyel vagy valamilyen speciális funkcióval (idegenforgalom, határátkelőhely). Másik része csak teljes vagy részleges alapfokú ellátást tud biztosítani lakossága számára.

3.1. A környéken élők számára kistérségi központként szolgáló települések

Ezen településcsoport egyik részét alkotják azok a városok, amelyek az előző csoportok egyikébe sem tartoznak, másrészt ide kell sorolni azon nem városi jogállású településeket, amelyek a funkcióval való ellátottság és a szomszédos települések lakosságának kiszolgálása szempontjából egy térség központját képezik. Ide tartoznak továbbá a speciális funkciókkal (idegenforgalom, határátkelő) bíró települések is. A lakosság több mint 14%-a, a működő vállalkozások 10-11%-a köthető hozzájuk.

Hajdú-Bihar megye települései: Ártánd, Biharkeresztes, Derecske, Egyek, Földes, Hajdúdorog, Hortobágy, Kaba, Komádi, Nádudvar, Nyírábrány, Nyíradony, Polgár, Tiszacsege.

3.2. Vidéki erőforrás-hasznosítás potenciális terei

Ez a csoport azokat a településeket foglalja magába, amelyek az előző csoportok valamely központjának vonzáskörzetét képezik, és a megyeszékhelyek körüli agglomerálódó térségeken kívül helyezkednek el. Társadalmuk, gazdaságuk többnyire stagnál vagy hanyatlik. Ez a legnépesebb tervezési kategória: a népesség 22-23%-a, de a működő vállalkozások csak mintegy 12%-a található e településeken.

Hajdú-Bihar megye települései: Álmosd, Bagamér, Bakonszeg, Báránd, Bedő, Berekböszörmény, Bihardancsháza, Biharnagybajom, Bihartorda, Bojt, Csökmő, Darvas, Esztár, Folyás, Furta, Fülöp, Gáborján, Görbeháza, Hajdúszovát, Hencida, Kismarja, Kokad, Körösszakál, Körösszegapáti, Magyarhomorog, Mezőpeterd, Mezősas, Nagykereki, Nagyrábé, Nyíracsad, Pocsaj, Sáp, Sárrétudvari, Szentpéterszeg, Szeres, Tépe, Tetétlen, Tiszagyulaháza, Told, Újiráz, Újszentmargita, Újtikos, Váncsod, Vekerd, Zsáka.

4. MELLÉKLET: AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ STRATÉGIÁJA (2007-2013)

A STRATÉGIA CÉJAINAK BEMUTATÁSA					
STRATÉGIA ÁTFOGÓ CÉLJA	<p>A vízkészlet-gazdálkodás, a környezetgazdálkodás, a területhasználat összefüggésrendszerének ökológiai alapú megteremtésével és az erre alapozott versenyképes gazdaság- és humán erőforrás-fejlesztéssel a régió Kelet-Közép-Európa minőségi élet-, egészség- és rekreációs központjává válik.</p>				
STRATÉGIAI SPECIFIKUS CÉLJAI	<p>A régió stratégiai helyzetére és humán erőforrására építő versenyképes, piacvezérelt és innováció-orientált gazdaság fejlesztése. („Dinamikus-régió”)</p>	<p>A régió természeti, környezeti rendszereinek kialakítása, megőrzése és fenntartható használata, a környezet értékévé való kezelése. („Öko-régió”)</p>	<p>A régióban az egészséges élet lehetőségeinek biztosítása, a kapcsolódó endogén potenciál hasznosítása. („Egészséges-régió”)</p>	<p>A régió versenyelőnyeire alapozott piacvezérelt és innováció-orientált agrárvertikum kialakítása. („Agrár-régió”)</p>	<p>A régió területi különbségeinek mérséklése és a társadalmi kohézió foglalkoztatás központú erősítése. („Esélyteremtő és Felzárkózó-régió”)</p>

Forrás: Észak-Alföldi Régió Fejlesztési Konceptiója és Stratégiai Programja 2007-2013.

5. MELLÉKLET: AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJÁNAK CÉLRENDSZERE

ÁTFOGÓ CÉL	AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ FÖLDRAJZI ELHELYEZKEDÉSÉRE, VALAMINT A MEGLÉVŐ ÉS MOBILIZÁLHATÓ ERŐFORRÁSAINA TÁMASZKODÓ, HAZAI ÉS EURÓPAI SZINTEN IS VERSENYKÉPES GAZDASÁG, AMI AZ ÉRTÉKEK MEGŐRZÉSÉVEL ÉS FENNTARTHATÓ HASZNÁLATÁVAL BIZTOSÍTJA A MINŐSÉGI ÉLET FELTÉTELEIT AZ ITT ÉLŐK SZÁMÁRA.			
SPECIFIKUS CÉLOK	A RÉGIÓ VERSENYKÉPESSÉGÉNEK NÖVELÉSE A GAZDASÁGI FELTÉTELEK ÉS AZ ELÉRHETŐSÉG JAVÍTÁSA ÁLTAL	A RÉGIÓ ENDOGÉN POTENCIÁLJÁRA ALAPOZOTT FEJLESZTÉSEKkel A RÉGIÓ EURÓPAI SZINTŰ MINŐSÉGI EGÉSZSÉG- ÉS REKREÁCIÓS KÖZPONTTÁ ALAKÍTÁSA	A RÉGIÓ TERÜLETI KÜLÖNBSEGEINEK MÉRSÉKLÉSE ÉS A TÁRSADALMI KOHÉZIÓ ERŐSÍTÉSE A FOGLALKOZTATÁS BŐVÍTÉSÉVEL ÉS A TÉRSÉGI EGYÜTTMŰKÖDÉS JAVÍTÁSÁVAL	
PRIORITÁSOK	A GAZDASÁG MŰKÖDÉSI FELTÉTELEINEK JAVÍTÁSA	A REGIONÁLIS ÉS HELYI JELENTŐSÉGŰ KÖZLEKEDÉSI INFRASTRUKTÚRA FEJLESZTÉSE ÉS A VIRTUÁLIS ELÉRHETŐSÉG JAVÍTÁSA	A TURISZTIKAI POTENCIÁL ERŐSÍTÉSE	TÉRSÉG- ÉS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS

FORRÁS: AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA (VERZIÓ:2.3. JAVÍTOTT)

6. MELLÉKLET: AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJÁNAK PRIORITÁSAI ÉS INTÉZKEDÉSEI (2007-2013)

1. prioritás: A gazdaság működési feltételeinek javítása	
	<i>1.1 intézkedés: Kistérségi és helyi jelentőségű ipari területek fejlesztése</i>
	<i>1.2 intézkedés: Helyi gazdasági szereplők működési hatékonyságának növelése, együttműködéseinek elősegítése</i>
	<i>1.3 intézkedés: intézkedés: Regionális K+F eredmények és a regionális innováció elterjedésének és gyakorlati alkalmazásának támogatása</i>
2. prioritás: A regionális és helyi jelentőségű közlekedési infrastruktúra fejlesztése és a virtuális elérhetőség javítása	
	<i>2.1 intézkedés: Regionális és helyi jelentőségű közlekedési infrastruktúra fejlesztése</i>
	<i>2.2 intézkedés: A régió virtuális elérhetőségének javítása, az info-kommunikációs technológiai szektor fejlesztése</i>
3. prioritás: A turisztikai potenciál erősítése	
	<i>3.1. intézkedés: Versenyképes turisztikai attrakció- és termékfejlesztés</i>
	<i>3.2. intézkedés: A turizmus fogadási feltételeinek javítása</i>
	<i>3.3. intézkedés: Turisztikai szervezeti és működési feltételek javítása</i>
4. prioritás: Térség- és településfejlesztés	
	<i>4.1. intézkedés: Komplex településfejlesztés</i>
	<i>4.2. intézkedés: Községi és humán közszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése</i>
	<i>4.3. intézkedés: Térségi és települési természet- és környezetvédelmi fejlesztések</i>
	<i>4.4. intézkedés: A régiós civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának növelése, együttműködéseinek megerősítése</i>

FORRÁS: AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ ÖNÁLLÓ OPERATÍV PROGRAMJA (VERZIÓ:2.3. JAVÍTOTT)

7. MELLÉKLET: AZ OPERATÍV PROGRAMOK STRUKTÚRÁJA

Prioritások	Operatív program
1. A gazdaság fejlesztése	Gazdaságfejlesztési OP
2. A közlekedés fejlesztése	Közlekedésfejlesztési OP
3. A társadalom megújulása	Emberi Erőforrások Fejlesztése OP
	Humán Infrastruktúra OP
4. Környezet- és energiafejlesztés	Környezet- és Energiafejlesztési OP
5. Területfejlesztés	Nyugat-dunántúli Regionális Operatív Program,
	Közép-dunántúli Regionális Operatív Program,
	Dél-dunántúli Regionális Operatív Program,
	Észak-magyarországi Regionális Operatív Program,
	Észak-alföldi Regionális Operatív Program,
	Dél-alföldi Regionális Operatív Program,
	Közép-magyarországi Regionális Operatív Program,
	Európai Területi Együtműködések OP-k
6. Államreform	Közigazgatás Megújítása OP
	Köszolgáltatások Korszerűsítése OP
Az Új Magyarország Fejlesztési Terv koordinációja és kommunikációja	Végrehajtás-támogatási OP

Forrás: Új Magyarország Fejlesztési Terv (második olvasat)